

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Linda Heinonen

Houkuttelevuus lomaoppaiden rantalomakohde-esittelyissä
tekstintutkimuksen näkökulmasta

Nykysuomen pro gradu -tutkielma

Vaasa 2010

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	5
1.1 Tavoitteet ja aikaisempi tutkimus	6
1.2 Aineisto	7
1.3 Menetelmä	9
2 TEKSTINTUTKIMUS JA SYSTEEMIS-FUNKTIONAALINEN KIELIOPPI	10
2.1 Tekstintutkimuksen lähtökohdat	10
2.2 Hallidayn systeemis-funktionaalinen kielioppi	11
2.3 Rekisteri- ja tekstilajiteoria	13
2.3.1 Tilannekonteksti ja rekisteri	14
2.3.2 Kulttuurikonteksti ja tekstilaji	15
2.4 Merkityspotentiaali	17
2.5 Tekstin metafunktiot	18
2.5.1 Ideationaalinen metafunktio	18
2.5.2 Interpersoonainen metafunktio	20
2.5.3 Tekstuaalinen metafunktio	21
2.6 Kieliopillinen metafora	22
3 HOUKUTTELEVUUS RANTALOMAKOHDE-ESITTELYISSÄ	24
3.1 Ihanteellinen rantalomailukohde	24
3.2 Harrastuskohde	33
3.3 Nähtävyyksien keskus ja retkeilypaikka	39
3.4 Ostosparatiisi	46
3.5 Herkuttelijan kohde	53
4 LOPUKSI	58
4.1 Tulokset	58
4.2 Päätelmät	60

LÄHTEET	64
LIITE. Aineiston 30 rantalomakohdetta oppaittain	67

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Linda Heinonen
Pro gradu -tutkielma:	Houkuttelevuus lomaoppaiden rantalomakohde-esittelyissä tekstintutkimuksen näkökulmasta
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Nykysuomi
Valmistumisvuosi:	2010
Työn ohjaaja:	Esa Lehtinen

TIIVISTELMÄ:

Suomalaisten matkustaminen rantalomille on tilastojen perusteella yleistä. Lomaopas antaa tärkeää tietoa matkaa suunnittelevalle, ja se on yksi keskeinen lähde matkustuskohteen valinnassa. Tässä tutkimuksessa aineistona on 30 rantalomakohde-esittelyä viidestä eri suomenkielisestä lomaoppaasta, jotka on painettu 2000-luvun lopulla.

Tavoitteena on tutkia eri rantalomakohteiden esittelytekstien houkuttelevuutta tarkastelemalla, millaisilla kielellisillä keinoilla teksteistä välittyy lukijalle houkuttelevia matkakohteita. Analyysin lähtökohtana on selvittää, millaisia merkityksiä esittelyteksteihin sisältyy houkuttelevuuden näkökulmasta. Tarkoituksena on saada yleiskuva oppaiden houkuttelevuuden ilmaisemisesta erilaisten rantalomakohteiden avulla.

Työn taustateorian muodostaa tekstintutkimus ja analyysimenetelmänä on systeemifunktionaalinen kielioppi. Lomaopas on mainos ja yksi tekstilajeista, mikä huomioidaan analyysissä rekisteri- ja tekstilajianalyysissä. Mainoksen pääasiallinen tehtävä on myydä tuotetta tai palvelua. Lomaoppaan funktiona on saada ihmiset kiinnostumaan eri loma-kohteista ja lopulta ostamaan matkan, joten kohde-esittelytekstin voi olettaa olevan kirjoitettu mahdollisimman houkuttelevalla tavalla. Analyysissä keskeisenä menetelmänä on soveltaa systeemifunktionaalisen kieliopin kolmea metafunktiota: ideationaalista, intersubjektuaalista ja osin tekstuaalista. Kieliopilliset metaforat ja erityisesti merkityspotentiaalinen pohtiminen ovat tärkeitä metafunktioiden ohella.

Rantalomakohde-esittelyiden houkuttelevuuden tutkimuksessa keskeiset merkitykset kuvaavat ihanteellista rantalomailukohdetta, harrastuskohdetta, nähtävyyksien keskusta, retkeilypaikkaa, ostosparatiisia ja herkuttelijan kohdetta. Kaikki analyysin merkityser ryhmät on kuvattu houkuttelevasti palvellakseen eri kohderyhmiä. Tutkimuksen perusteella lomaoppaan tapa kuvata lomakohdetta on positiivista ja oppaita lukevan tulisikin suhtautua kriittisesti lähes kaikkeen, mitä oppaissa kirjoitetaan, sillä lomaoppaiden maailma ei välttämättä vastaa todellisuutta.

AVAINSANAT: systeemifunktionaalinen kielioppi, lomaopas, mainos, metafunktiot, tekstilaji, rekisteri

1 JOHDANTO

Tervetuloa Kesän Lomamatkalle. Auringonvalo on meille kaikille elintärkeää. Erityisen ihanalta auringonlämpö tuntuu Suomen pitkän, pimeän talven jälkeen. Malttamaton auringonpalvoja aloittaakin kesänsä jo kevättalvella matkustamalla sinne missä aurinko jo lämmittää. Välimeren kesä alkaa jo huhtikuussa, mutta intohimoisemmille rantaihmisille suosittelemme kesäuutuuttamme Thaimaata. Siellä lämpöä riittää – takuulla. – – Istu alas, tutustu kaikessa rauhassa Lomamatkojen kiehtovaan kesään, valitse oma aurinkopaikkasi ja ota yhteyttä! Jokainen loma on matkan arvoinen.

Näin alkaa Lomamatkojen kesän 2009 lomaesite. Matkustaminen on aina ollut ihmisten vapaa-ajanvietossa keskeisellä sijalla. Tilastokeskuksen (2009) mukaan pitkien matkojen eli vähintään 4 yöpymistä sisältävien vapaa-ajanmatkojen suurin osuus (39 %) oli Välimeren mailla vuonna 2008 (ks. Taulukko 1). Espanjaan matkustettiin kohdemaista eniten: maahan tehtiin 370 000 pitkää matkaa vuonna 2008 ja kaukaiseen Thaimaahan tehtiin 88 000 matkaa. Suomen matkatoimistoalan liitto eli SMAL (2009) on tilastoinut suomalaisten suosituimpia tehtyjä valmismatkoja vuodelta 2008 (ks. Taulukko 1). Aurinkomatkat (2009) kyseli suomalaisilta suositeltavia lomamaita (ks. Taulukko 1). (Aurinkomatkojen kyselyssä Espanjaan ei sisälly Kanarian saaria ja Baleaareja, kuten Tilastokeskuksen ja SMAL:n tilastoissa.)

Taulukko 1. Tilastokeskuksen pitkien matkojen, SMAL:n ja Aurinkomatkojen top 10 -lomakohteet (Tilastokeskus 2009, SMAL 2009, Aurinkomatkat 2009)

Tilastokeskus	SMAL	Aurinkomatkat
Espanja	Espanja	Kreikka
Viro	Kreikka	Thaimaa
Kreikka	Thaimaa	Kanariansaaret
Ruotsi	Turkki	Italia
Italia	Bulgaria	Espanja
Thaimaa	Egypti	Brasilia
Saksa	Portugali	Portugali
Yhdysvallat	Italia	Turkki
Ranska	Kypros	Egypti
Britannia	Tunisia	Yhdysvallat

Taulukko 1 sisältää suurimmaksi osaksi samoja kohteita; varsinkin Aurinkomatkojen ja SMAL:n listat sisältävät lähes samat kohteet, jotka kaikki sisältävät rantalomakohteita (Yhdysvallat tosin mielletään enemmän kaupunkikohdemaaksi). Tilastokeskuksen listalla rantalomakohdemaiksi lomaoppaiden perusteella erottautuvat Espanja, Kreikka, Thaimaa ja myös Italia. Suomalaisten matkustaminen rantalomille on tilastojen perusteella yleistä. Matkustuskohteet valitaan usein matkanjärjestäjien vuosittain internetissä tai painettuna versiona julkaistavien lomaoppaiden perusteella, joissa esitellään eri maita ja lomakohteita. Lomaopas antaa paljon tärkeää ”tietoa” eli tiedon muotoon verhottua mainostamista (ks. 1.1) matkaa suunnittelevalle.

1.1 Tavoitteet ja aikaisempi tutkimus

Tutkielmani aiheena on lomaoppaiden rantalomakohde-esittelyiden tekstin houkuttelevuuden tutkiminen. Tarkoitukseni on saada yleiskuva houkuttelevuudesta, vaikka aineistossani on erilaisia rantalomakohteita. Tutkin houkuttelevuutta sen takia, että matkaesitteitä lukiessa on itsestään selvää, että esitteiden tarkoituksena on saada myytyä matkoja ja siten saada kohteet kuulostamaan mahdollisimman mahtavilta ja vierailun arvoisilta paikoilta. Houkuttelevuus on teksteissä yleensä silmiinpistävää. Tutkimustehdävänäni ja tavoitteenani on selvittää, kuinka houkuttelevuus ilmenee kohde-esittelyteksteissä eli millä kielellisillä keinoilla teksteistä välittyy lukijalle houkuttelevia matkakohteita. Lähden oletuksesta, että oppaiden lomakohde on kuvattu mahdollisimman houkuttelevaksi ja vierailun arvoiseksi paikaksi. Haluan selvittää, millä keinoin kohteesta mieleen jäävä positiivinen kuva saadaan tekstin avulla aikaan. Tekstin kielelliset valinnat ovat tutkimuksessani keskeisiä. Tavoitteeni ovat tärkeitä, sillä analysoimalla kohde-esittelytekstejä pystyn näyttämään, kuinka lomakohde esitellään osana todellisuutta, ja kuinka lukijalle vakuutetaan lomakohteen suurenmoisuus.

Lomaoppaan ja tarkemmin ilmaistuna lomakohde-esittelyn olen tulkinut mainokseksi, sillä sen tarkoituksena on saada lukijat kiinnostumaan kohteista ja lopulta ostamaan matkan matkanjärjestäjältä. Kielitieteellisesti lomaoppaita ei ole tutkittu ollenkaan. Mainoksia ja mainontaa yleisesti on sen sijaan tutkittu aiemmin melko paljon, esimer-

kiksi Suomessa yhdet tunnetuimmista ovat Louhijan (1963, 1968) teokset, joissa hän tutkii ennen kaikkea sanastoa ja lauseita lehtimainoksissa. Grönholm (1989) on tutkinut mainosten otsikoita. Anderssonin (1974) tutkimuksessa on tarkasteltu muun muassa sanaluokkia ja lauseita mainosten kielessä. Muualla kuin Suomessa on muuan muassa Cook (1992) kirjoittanut mainostamisen diskurssista ja tehnyt yleistäviä havaintoja mainosten kielestä. Käsitän lomaoppaiden kohde-esittelyn mainoksena kuitenkin eri tavalla kuin esimerkiksi tavallisen lehtimainoksen, sillä kohde-esittelyssä kerrotaan asioista laajalti (ks. 1.2) ja eri tavalla kuin esimerkiksi kännykkäliittymämainoksessa (syynä lienee suurimmaksi osaksi lomaoppaan kuuluvan myös oppaiden tekstilajiin, ks. 2.3.2) ja siksi aiemmat tutkimukset vastaavat aineistoani vain perinteisen mainonnan diskurs- sin alalla.

1.2 Aineisto

Aineistonani on viisi samantyylistä lomaopasta: laajimpana esitteenä (eniten lomakoh- teita sisältävä, 90 yhteensä) Aurinkomatkat (kevät-kesä-syky 2010), Lomamatkat (kesä 2009, 25 kohdetta), Alma Tour (kevät-kesä-syky 2009, 15 kohdetta), ohuet esitteet Detur (talvi 2009–2010, 9 kohdetta) ja Hispania (talvi 2009–2010, 8 kohdetta). Tar- kemmin aineistonani on lomaoppaiden rantalomakohde-esittelyt. Olen valinnut ainoas- taan oppaiden painetut versiot aineiston yhdenmukaisuuden takia. Halusin oppaideni olevan mahdollisimman uusia, jotta tutkimukseni olisi aineiston osalta ajankohtainen. Muita painettuja esitteitä ei juuri ole tällä hetkellä olemassa, joten oma aineistoni on kattava. Lomaoppaat ovat lisäksi helposti kaikkien saatavilla. Tutkin ainoastaan ranta- lomakohde-esittelyitä, sillä rantalomakohteet ovat suomalaisille tärkeitä, kuten luvun 1.1 tilastot osoittavat. Rantalomia on myös valitsemisani oppaissa ylivoimaisesti eniten kaupunkikohteisiin verrattuna, mikä kertonee niiden suosiosta. Todennäköisesti Suomen lyhyt kesä ja pitkä kylmä ajanjakso saavat ihmiset matkustamaan etelän lämpöön.

Rantaloman määrittelen Kielitoimiston sanakirjaa eli KS:aa (s.v. *rantaloma*) mukaillen ”lomaksi, joka vietetään lähinnä oleillen (vars. etelän) hiekkarannalla”. Rantalomako- hde-esittelyissä tulee kuitenkin ilmi myös erilaiset aktiviteetit ja nähtävyydet, joten pel-

kästä hiekkarannalla oleilusta ei kuitenkaan ole oppaiden mukaan kyse. Rantalomakohte määrittyy mielestäni sen mukaan, että kohteessa on yleensä laajahko alue rantaviivaa, jossa voi myös uida. Lisäkritteriksi lasken myös kohteen sijainnin, eli yleensä rantalomakohteet sijaitsevat Suomesta katsoen etelässä, esimerkiksi Välimeren maissa tai kaukana Aasiassa ja kohteessa pitää olla lämmintä. Näillä kriteereillä olen valinnut rantalomat oppaistani.

Kohteet olen valinnut luvun 1.1 tilastojen perusteella yleiskuvan saamiseksi siten, että olen valinnut rantalomakohteita maista, jotka näkyvät tilastoissa. Työhöni mukaan otetut 10 maata ovat Espanja (sisältäen Kanarian saaret ja Baleaarit), Kreikka, Italia, Thaimaa, Turkki, Bulgaria, Egypti, Portugali, Kypros ja Tunisia. Myös joissakin muissa tilastoissa mainituissa maissa on rantalomakohteita, mutta niitä en ole ottanut mukaan, sillä oppaani eivät sisällä niitä. Olen valinnut 30 kohde-esittelytekstiä (ks. liite). Kustakin oppaasta olen pyrkinyt valitsemaan yhtä monta esittelyä, mutta se ei onnistunut, sillä joissakin esitteissä on liian vähän kohteita. Kohteet olen oppaittain valinnut sen mukaan, mitä kohteita niissä on, mutta muuten sattumanvaraisesti siten, että joka maasta on 3 eri kohde-esittelyä (mutta esimerkiksi Kyproksesta on 2 samaa kohdetta, sillä muita ei ollut) ja nämä 3 esittelyä voivat olla missä tahansa aineistoni oppaassa siten, että olen valinnut kohteet tasaisesti eri oppaista. Kuitenkin isoimmista oppaista on kohteita eniten. Tavoitteena on siis yleiskuvan saaminen oppaista 10 valitun maan eri kohteiden perusteella.

Keskityn kohde-esittelyiden tekstiin, sillä se kertoo nimenomaan kohteesta eikä esimerkiksi matkustamiseen liittyvistä yleisistä asioista. Olen rajannut aineistoani siten, että jätän analysoimatta kaikki kuvat, kuvatekstit, hotelliesittelyt, hinnastot ja matkojen ehdot, sillä nämä osiot ovat sisällöltään tai rakenteeltaan erilaisia kuin kohde-esittelyteksti. Kohde-esittelytekstit rakentuvat oppaissani melkein samalla tavalla: otsikon jälkeen on yleensä lyhyt yhden kappaleen pituinen yleinen kuvaus kohteesta, tämän jälkeen esitellään lyhyesti muun muassa retket, uimarannat, yleistietoa maasta tai kohteesta, historiaa, ostokset, kulttuurielämykset ja nähtävyydet, kulkuyhteydet, harrastus- ja huvittelu-mahdollisuudet ja ruoka. Eri retkistä kerrotaan joka oppaassa eniten. Kohde-esittelytekstit ovat kokonaisia tekstejä, mikä on käyttämäni teorian edellytys.

1.3 Menetelmä

Tutkimukseni on kvalitatiivinen suomen kielen tutkimus; tarkemmin sanottuna tekstin-tutkimus. Tutkimukseni teoriataustana käytän tekstintutkimusta ja analyysissa M. A. K. Hallidayn kehittämää systeemis-funktionaalista kielioppia. Lomakohteiden tärkeimmät esiin nousevat merkitysryhmät olen kategorioinut selkeiksi luokikseen, vaikka on huomattava, että luokittelemani merkitykset saattavat olla osin päällekkäiset. Merkitysryhmät jakaantuvat vielä pienempiin osamerkityksiin.

Merkitysten luokitteluksessa käytän kolmea Hallidayn (2004) kehittämää tekstin tehtävää esimerkkieni avulla. Ensimmäistä tekstin tehtävää Halliday kutsuu ideationaaliseksi metafunktioksi, jonka avulla tarkastellaan lauseen toimijoita ja tekemistä, kohdisuokko teko johonkin ja mahdollisesti missä olosuhteissa. Toista tekstin tehtävää kutsutaan interpersoonaiseksi metafunktioksi, jonka pääasiallinen tehtävä on modaalisuuden havainnoinnissa eli moduksissa, puhefunktioissa, adjektiiveissa, adverbeissa ja partikkeleissa. Keskityn analyysissani näihin funktioihin, sillä niitä tarkastelemalla saan parhaiten oppaissa olevat merkitysluokat esiin ja tavoitteisiini vastattua. Kolmas tekstin tehtävä eli tekstuaalinen metafunktio on myös tärkeä lisä kahteen edelliseen funktioon liitettynä ja siitä tutkin lähinnä luetteloinnin sekä konnektiivien ja konjunktoiden käyttöä. Kuten Shore (1992: 307) mainitsee, nämä kaikki kolme tehtävää ilmenevät lauseessa yhtäaikaaisesti, joten ne menevät osittain analyysissa päällekkäin ja mitään niistä ei voi käytännössä kokonaan jättää pois. Lisäksi pohdin valintoja vaihtoehtojen joukosta, sillä ne liittyvät olennaisesti tekstin tehtäviin.

Esimerkkini ovat lauseita esittelyistä, jotka esittelen juoksevilla numeroilla. Olen lisäksi kursivoinut analysoitavat kielelliset piirteet esimerkistä. Esimerkkien loppuun olen lisännyt oppaiden lyhenteen, joka on Aurinkomatkoilla A, Lomamatkoilla L, Alma Tourilla T, Deturilla D ja Hispanialla H. Oppaan lyhenteen perässä seuraa vielä kohteen nimi. Näkökulmani tässä tutkimuksessa on kielitieteilijän: en ole esimerkiksi markkinoinnin asiantuntija enkä ota kantaa siihen, kuinka lomaoppaita pitäisi ylipäänsä tehdä.

2 TEKSTINTUTKIMUS JA SYSTEEMIS-FUNKTIONAALINEN KIELIOPPI

Tässä pääluvussa esittelen aluksi (luvussa 2.1) tekstintutkimusta kielitieteellisen tutkimuksen alana lyhyesti yleisellä tasolla, jonka jälkeen siirryn systeemis-funktionaaliseen kielioppiteoriaan (luku 2.2). Luvussa 2.3 esittelen rekisteri- ja tekstilajiteorian ja luvuissa 2.4–2.6 käsitelen erityisesti analyysini kannalta tärkeitä systeemis-funktionaalisen kieliopin eli SF-kieliopin käsitteitä.

2.1 Tekstintutkimuksen lähtökohdat

Tekstit kuvaavat tekstinulkoista todellisuutta, mutta on tärkeä ymmärtää, että ne ovat myös todellisuuden osa. Niillä vaikutetaan todellisuuden kuvaan ja ihmisten käsityksiin todellisuudesta. Tekstit eivät ole erillään todellisuudesta jossain todellisuuden ulkoisessa paikassa. Vaikka tekstintutkimuksesta puhutaan teoriana, siitä voisi puhua paremmin näkökulmana analyysiin, sillä tekstintutkimus ei ole mikään tarkkarajainen teoria tai metodi. Tekstintutkimukseen kuuluu monia erilaisia analysointimalleja, ja tutkijat lähtevät hyvin erilaisista lähtökohdista liikkeelle. Yhdistävänä perustana tutkijoilla on käsitys, että teksteihin sisältyy merkityksiä ja että yksittäinen teksti on tutkittavana aineistona tärkeä. Tekstillä pyritään saamaan asioita tehdyksi kielessä. Kielenkäyttäjä muodostaa tekstinsä valitsemalla muun muassa sisällön sanoja, rakenteita ja tekstin aiheita. Tekstissä tehdään valintoja ja tätä kautta merkityksiä, joita tekstintutkijat analysoivat. Lukija tulkitsee tekstiä kielenkäyttäjän valintojen kautta. (Heikkinen 2002: 19, 20–22.) Valintojen analysoiminen tekstintutkimuksessa on keskeistä, koska niillä muodostetaan merkityksiä. Tekstiteoriaa, joka olisi kattava ja kaikkia tyydyttävä, ei ole lainkaan, sillä tekstiteorioita on erilaisia (Saukkonen 2001: 9).

Heikkisen (2002: 9) mukaan suomalaisessa tekstintutkimuksessa on alkanut uusi aika, sillä tekstintutkimuksella on tällä hetkellä Heikkisen havaintojen perusteella niin sanottua yhteiskunnallista tilausta. Saukkonen (2001: 9) kuitenkin huomauttaa, että Suomessa on harjoitettu tekstintutkimusta vähän verrattuna siihen, kuinka suuri merkitys teksteillä on ihmisille. Hiidenmaa (2000a: 161–162) lisää, että tekstintutkimus saattaa näyttää

uudelta oppialalta, sillä sen suurin kehitysvaihe sijoittuu aivan viime vuosikymmenille. Tekstintutkimus on kuitenkin ollut olemassa jo pitkään lingvistiikassa. Pyhien kirjoitusten merkityksiä pyrittiin selvittämään jo varhain, ja niiden analysoimista voi jo kutsua varhaiseksi tekstintutkimukseksi.

Tekstintutkimuksen voi jakaa lingvistiseen tekstintutkimukseen ja muihin tekstintutkimuksen lajeihin. Kielitieteellinen tekstintutkimus eroaa muista siten, että se hakee vastauksia kielen olemukseen ja miten kieltä käytetään. (Hiidenmaa 2000a: 164.)

2.2 Hallidayn systeemis-funktionaalinen kielioppi

Luukan (1995: 22, 27) mukaan Hallidayn systeemis-funktionaalinen kielioppi on tunnetuin funktionaalista kieliteorioista. *Funktionaalisuus* teorian nimessä johtuu eri konteksteissa esiintyvistä kielen funktiosta ja funktionaalisen näkemyksen mukaan kielessä esiintyy erilaista variaatiota ja moniselitteisyyttä, jotka kuuluvat kielen perusluonteeseen. Tutkimuksessa on tärkeää huomioida yksilölliset eroavaisuudet, kontekstin vaikutus kielenkäytössä ja eri ryhmien kielenkäyttötavat. Funktionaalisen käsityksen mukaan kielen funktio on ensiarvoinen ja muoto määräytyy sen mukaan. Saukkonen (2001: 10) mainitsee, että SF-kielioppia suositaan Suomessa.

Hallidayn ja Matthiessenin (2004: 19–20) mukaan kielen voi luokitella tekstiksi, systeemiksi, ääneksi, struktuuriksi ja vaihtoehtojen resurssiksi. Systeemistä teoriaa määrittää sen kattavuus; kieli otetaan huomioon kokonaisuudessaan, jossa kaikki kielen osat vaikuttavat toisiinsa. Systeemis-funktionaalista teoriaa ei voi pilkkoa osiin, sillä kaikki teorian käsitteet liittyvät toisiinsa ja muodostavat kokonaisuuden eli systeemin. Egginsin (2004: 3, 21) mukaan systeeminen ja funktionaalinen lähestymistapa näkyy SF-kieliopissa seuraavissa kysymyksissä, joita SF-tutkijat kysyvät eli miten ihmiset käyttävät kieltä ja miten kieli on jäsennetty semioottisena systeeminä kielenkäyttäjille. Kielen yleinen funktio on täten semanttinen. SF-kieliopin ideana on kehittää teoria kielestä sosiaalisena prosessina ja keinoja selvittää systemaattinen ja yksityiskohtainen kuvaus kielen käytöstä.

Kielen struktuuri tarkoittaa Hallidayn mukaan kielen syntagmaattista järjestystä eli niitä rakenteita tai säännönmukaisuuksia kielessä, jotka liittyvät esimerkiksi sanoja yhteen. *Kielen systeemi* tarkoittaa paradigmaattista järjestystä kielessä eli sitä vaihtoehtojen joukkoa, mitä ihmisillä on kielenkäytössä. *Merkityspotentiaali* tarkoittaa käsitteenä juuri tätä vaihtoehtoisuutta ja valintaa, jota kielenkäyttäjät tekevät. Systeeminen teoria saa nimensä juuri siitä, että esimerkiksi kielioppia ei määritellä struktuurien luettelona vaan kielioppi esitetään systeemisenä muotona. Kieli on merkityksenannon resurssi. Halliday ja Matthiessen käyttävät termiä *instantiaatio* (en. *instantiation, ilmentymä*), jolla he tarkoittavat tekstin ja systeemin suhdetta toisiinsa. Kielen systeemi ilmenee tekstin muodossa. Systeemi on kielen potentiaali merkityksen muodostamisessa, ja Halliday muistuttaa, etteivät kielen systeemi ja kielen ilmeneminen teksteinä ole kaksi itsenäistä ilmiötä. (Halliday & Matthiessen 2004: 20, 22–23, 26.) Hiidenmaa (2000a: 178) korostaa, että kielen järjestelmät eli systeemit muovautuvat joka kerta teksteissä. Systeemi ei ole paikallaan pysyvä vaan muuntumiskykyinen.

SF-kieliopissa ja yleisimmin tekstintutkimuksessa *kontekstilla* on tärkeä rooli. Kontekstia voi käsitteenä määrittää monella eri tavalla. Tekstintutkimuksessa konteksti jaetaan yleensä kolmella tavalla: tilannekonteksti, jota mallinnetaan *rekistereinä*; kulttuurikonktexti, jota mallinnetaan *tekstilajeina* ja kolmantena puhutaan yleisestä olosuhteesta, joka on *ideologiaa*. (Heikkinen 2000: 119.)

Hiidenmaa (2000b: 37) muistuttaa, ettei analyysissä pidä huomioida pelkästään poikkeuksellisia muotoja eivätkä toistuvasti esiintyvät ilmiöt ole välttämättä sen merkityksellisempiä kuin harvemmin esiintyvätään. Tämän havainnon olen ottanut analyysissäni huomioon. Halliday on kehittänyt SF-kieliopin englannin kieleen ja oikeastaan vain Shore (1992) on soveltanut pisimmälle SF-kielioppia suomen kieleen, mikä pitää analyysissä ottaa huomioon (Heikkinen 1999: 27).

Halliday ja Matthiessen (2004: 29–31) pohtivat, mitkä ovat kielen perusfunktiot (yksityiskohtaisemmin luvussa 2.5). He päätyvät kolmeen perustavanlaatuisen funktioon. Heidän mukaansa kieli tulkitsee inhimillisiä kokemuksia eli inhimillistä todellisuutta, minkä he nimeävät *ideationaaliseksi metafunktioksi*. *Interpersoonaisella metafunktiolla*

tarkoitetaan vuorovaikutussuhdetta ihmisten välillä. Kolmas metafunktio on *tekstuaalinen*, joka tarkoittaa tekstin rakentumista kielen avulla.

2.3 Rekisteri- ja tekstilajiteoria

Shoren ja Mäntysen (2006: 35) mukaan *genren* (tarkoitan *genrellä* ja *tekstilajilla* samaa) ja *rekisterin* käsitteiden käyttö on kirjavaa: niitä käytetään eri merkityksissä ja eri tavoin riippuen tutkimustraditiosta ja kontekstista. Swales (1990: 40) vahvistaa, ettei rekisterin ja *genren* käsitteiden ero ole kovin selkeä. Egginsin ja Martinin rekisteri- ja tekstilajiteoria (1997: 230–232) on teoria siitä, miten ja miksi tekstit ovat samanlaisia tai erilaisia toisiinsa nähden. Tekstien erilaisuudet ja samankaltaisuudet johtuvat eri sosiaalisista konteksteista, joissa tekstit on tuotettu. Eggins ja Martin korostavat, että joka tekstissä on näkyvissä vaikutteita siitä kontekstista, jossa se on valmistunut. Konteksti näkyy kielenkäyttäjän sanoissa ja rakenteissa. Kuvio 1 havainnollistaa tätä ajatusta.

Kuvio 1. Rekisteriteoria: kielen suhde kontekstiin (Eggins & Martin 1997: 235)

Rekisteri- ja tekstilajiteoriassa tekstilajilla ei tarkoiteta samaa kuin esimerkiksi puhuttaessa kirjallisuuden eri genreistä, kuten novelleista, runoista ja romaaneista. Eri tekstilajit ovat rekisteri- ja tekstilajiteorian mukaan kielen eri tapoja saavuttaa erilaisia kulttuurisesti vakiintuneita tehtäviä sekä puheessa että kirjoituksessa. Lisäksi eri tekstilajien

tekstit rakentuvat funktionaalisesti. (Eggins & Martin 1997: 235–236.) Tekstilajit toteutuvat Karvosen (1995: 27) mukaan eri rekistereinä eli sosiaalisissa tilanteissa. Genren ja rekisterin ero on hänen mukaan se, että genre on tulkittavissa yhteisön toiminnasta kerrotvien käsitteiden avulla ja rekisteri taas kielestä ja merkityksistä lähtevien käsitteiden kautta.

Rekisteri- ja tekstilajiteorian tavoitteena on selvittää, miksi eri teksteissä on tiettyjä kielellisiä piirteitä. Tutkijan pitää analysoida yksityiskohtaisesti kielellisten piirteiden vaihtelu. Teorian pitää tarjota metodi ja analyysitapa siihen, miten kulttuurinen ja tilanteinen systemaattinen vaihtelu näkyy kielen tason valinnoissa. Teoria koostuu täten kahdesta vaiheesta: ensiksi pitää analysoida tekstin kielelliset valinnat yksityiskohtaisesti ja toiseksi pitää analysoida kielen ja kontekstin yhteys tekstiin. (Eggins & Martin 1997: 233, 237.) Halliday ei ole ottanut käyttöön Egginsin ja Martinin rekisteri- ja tekstilajiteoriaa. Saukkonen kritisoi jakoa, sillä on mahdotonta erottaa kulttuurikonteksti ja tilannekonteksti toisistaan, koska raja ei ole selkeä ja rekisteri on lähinnä keinotekoinen käsite. Rekistereitä voi pitää pikemminkin alagenreinä. (Saukkonen 2001: 143–144.)

2.3.1 Tilannekonteksti ja rekisteri

Shore ja Mäntynen (2006: 38) muistuttavat, että rekisteri voidaan määritellä eri tavoin eri tutkimuspiireissä. Kuitenkin yleensä sillä tarkoitetaan kielenkäytön vaihtelua tilanteittain. Swales (1990: 40) kertoo, että rekisteri on genren käsitteeseen verrattuna vanhempi käsite kielitieteellisessä keskustelussa. Halliday ja Matthiessen (2004: 27–28) määrittävät rekisterin Shoren ja Mäntynen (2006: 38) tavoin eli kielen funktionaaliseksi vaihteluksi eri konteksteissa. Rekisteri on instantiaation malli, joka liittyy aina tiettyyn kontekstiin. Tiettyyn rekisteriin sisältyy tyypillisiä tekstin mahdollisuuksia, jotka ovat todennäköisiä juuri tälle rekisterille. (Halliday & Matthiessen 2004: 27–28.)

Eggins ja Martin (1997: 234) korostavat tiettyjen kontekstin valintojen todennäköisyyttä, toisin kuin niiden deterministisyyttä. Samaa kantaa edustaa Hiidenmaa (2000b: 36–38), joka tarkoittaa rekisterillä tilanteen mukaista merkityksenantoa. Tekstejä tarkastelemalla löytää rekisterille ominaisia valintoja, jotka todentuvat sanoina, kieliopillisina

rakenteina ja tekstuaalisina piirteinä. Kielen systemaattisuus ja ennustettavuus näkyvät, kun rekistereitä tarkastellaan. Ideationaalinen metafunktio vastaa rekisterin piirteistä diskurssin alaa, interpersoonainen metafunktio sävyä ja tekstuaalinen metafunktio tapaa (Eggins 2004: 90). Rekisterin käsitteessä on taustalla siis ajatus, että kieli on olemassa ainoastaan jossain kontekstissa, jossa kieltä käytetään. Luukka muistuttaa, että rekistereillä tarkoitetaan vain olennaisia kielen piirteitä käytön kannalta eikä kaikkia mahdollisia eri tilanteiden piirteitä. (Luukka 1995: 24.)

Heikkinen (1999: 59) pitää rekisteriä (kuten myös tekstilajia) paremmin analyysin kohteena kuin annettuna kategoriana. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei analyysissa ruveta etsimään automaattisesti kaikkia oletettuja tutkimuksen kohteena olevan tekstilajin merkityksiä ja kielimuotoja. Aineiston analyysin tuloksia voidaan täten tarkastella suhteessa kyseessä olevan tekstilajin vakiintuneisiin vaatimuksiin. Olen ottanut Heikkisen ajatukset lähtökohdaksi omassa analyysissäni.

2.3.2 Kulttuurikonteksti ja tekstilaji

Genreä eli tekstilajia alettiin käsitteen muodossa käyttää vasta 1980-luvulla kielitieteessä, vaikka kielitieteilijät ovat pohtineet jo ainakin 1950-luvulta tekstilajien luokittelamista (Shore & Mäntynen 2006: 16). Heikkinen (2000a: 66) muistuttaa, että genren määritelmiä on luultavasti lähes yhtä paljon kuin määrittelijöitäkin. Eggins (2004: 9) yhdistää genren kulttuurikontekstiin eli genren käsitettä käytetään kuvaamaan kulttuurin vaikutusta kieleen. Genre on jäsentynyt kokonaisuus.

Swales (1990: 40–42) kertoo, että ”hallidayläiset kielentutkijat” ovat keskustelleet genrestä vuosien mittaan ja genreä on pidetty tutkijoiden keskuudessa vaikeaselkoisena. Syynä vaikeaselkoisuuteen Swales tarjoaa syyksi, että genre on erotettu rekisteristä suhteellisen myöhään, kun taas rekisteri on jo pitkään ollut vakiintunut käsite ja genre on ikään kuin lisätty kielitieteilijöiden käyttöön ja rekisteri jätetty toiselle sijalle. Swalesin mielestä genre määritetään sen kommunikatiivisilla päämäärillä, sen erottamisella rekisteristä ja sen kaavamaisella rakenteella. Bhatia (1993: 13–16) on samoilla linjoilla Swalesin kanssa. Bhatia painottaa kuitenkin genren olevan ensisijaisesti määritettävissä

kommunikatiivisten päämääriensä mukaan, joita tietty genre on tarkoitettu osoittamaan ja siinä on käytetty konventionaalistunutta tietoa kielen resursseista. Jotain genreä edustavan tekstin kirjoittajan pitää noudattaa tiettyä genren standardia, jotta genre pysyisi sellaisena, mitä kirjoittaja haluaa edustaa. Karvonen (1995: 24–25) on samaa mieltä, sillä tekstilajeja voidaan pitää osittain luonnollistuneina siten, ettei tekstilajeihin kiinnitetä huomiota, ellei tekstilajin totutuista piirteistä poiketa tekstissä. Bhatian (1993: 13–16) mukaan kommunikatiiviset päämäärät muokkaavat genren ja sen rakenteen. Iso muutos kommunikatiivisissa päämäärissä yleensä muuttaa genren joksikin toiseksi mutta pienet muutokset erottavat genren alakategorioita.

Cookin (1992: 5) mukaan esimerkiksi mainoksen kommunikatiivinen päämäärä on saada ihmiset kiinnostumaan tuotteesta tai palvelusta niin paljon, että ihmiset ostaisivat niitä. Mainoksen tehtävänä on yleensä saada ihmiset ostamaan mainostettu tuote tai palvelu. Mainoksella voi olla myös muita funktioita kuten tiedon levittäminen tai varoittaminen. Muun muassa näiden päämäärien takia mainos on erotettavissa omaksi tekstilajikseen (Cook käyttää termiä *discourse type*, *diskurssityyppi*).

Eggins (2004: 58–59) puhuu genren funktionaalisista jaksoista tyypillisessä järjestyksessä, mikä tarkoittaa että tiettyyn genreen kuuluu tiettyjä tekstin jaksoja tietyissä järjestyksessä. Esimerkiksi horoskoopit sisältävät tietyt funktionaaliset jaksot kuten alussa kerrotaan yleinen näkymä esimerkiksi tietystä ajanjaksosta ja sen jälkeen seuraa muun muassa ennusteita mitä tulee tarkemmin tapahtumaan.

Lomaoppaat ovat erilaisten oppaiden yksi tekstilaji mutta lomaoppaat eroavat toisista oppaista, kuten kielenkäytön-, kitaransoiton- tai pesukoneen käytön oppaista siten, että lomaopas on myös mainos. Osaksi oppaiden tekstilajiin lomaopas kuuluu sen takia, että siinä nimensä mukaisesti opastetaan matkailijaa kertomalla eri kohteista. Kuitenkin lomaoppaat ovat myös yksi mainonnan tekstilajeista, sillä sen tarkoituksena on saada lukijat kiinnostumaan kohteista niin paljon, että lukija ostaa matkan kohteeseen. Lomaopas on vielä tarkemmin kuvattuna matkailun alan yksi tekstilaji, kuten yksittäiset lomakohdekirjat, jotka vuorostaan eivät ole mainoksia. Aineistoni kohde-esittelyt ovat lomaoppaan yksi funktionaalinen jakso, joka on oppaiden ylivoimaisesti laajin jakso. Muut

funktionaaliset jaksot ovat eri lomaoppaissa vaihdellen matkojen ehdot, hinnasto, hotelliesittelyt, matkatoimiston (yleensä toimitusjohtajan) alkusanat ja matkatoimiston tarjoamat edut ja erikoisuudet verrattuna muihin.

Saukkonen (2001: 143–144) käsittää tekstilajin merkitystasot samoiksi kuin rekisterillä (ks. 2.3.1, tosin Saukkonen ei hyväksy rekisterin käsitettä) eli ideationaalinen, interpersoonainen ja tekstuaalinen. Olen Saukkosen kanssa samaa mieltä, sillä lomaopas on yksi tekstilajeista ja analysoin lomaopasta ideationaalisen, interpersoonaisen ja tekstuaalisen merkityksen mukaisesti. Miellän rekisterin tekstilajiin kuuluvaksi eli pidän rekisteriä Saukkosen tapaan alagenrenä.

2.4 Merkityspotentiaali

Merkityspotentiaali on systeemis-funktionaalisen teorian tärkeä käsitteellinen abstraktio, joka liittyy valintoihin. Hallidayn ja Matthiessenin (2004: 19) mukaan kieli on valintoja vaihtoehtojen joukosta eli merkityspotentiaalista. Hiidenmaa (2000a: 176–177) mieltää valinnat kielellisten rakenteiden tarkastelussa tärkeimmäksi. Voidaan kysyä, miksi juuri nämä ilmaukset on valittu tähän tekstiin. Entä jos olisi sanottu toisin, millaisia merkityksiä kirjoittaja olisi silloin ilmaissut? Mitä merkityksiä valinnoilla on? Nämä kysymykset ovat tärkeitä tutkijan miettiessä ilmauksien tehtäviä tekstissä. Kielenkäyttäjillä on loputtomasti erilaisia tapoja sanoa asioita, ja teksteissä käytetään vain pientä osaa ilmaisuista. Hiidenmaa muistuttaa, että valinta on valinta silloinkin, kun ei löydy vaihtoehtoistakaan tapaa. Tekstin valinnoilla kirjoittajat ilmentävät itseään ja käsityksiään maailmasta, tosin mainosten ollessa kyseessä kirjoittajat ottavat esimerkiksi lomaoppaiden lukijat huomioon tuoden ilmi niitä käsityksiä ja toiveita, joita erilaisilla todennäköisillä kohderyhmillä voidaan olettaa olevan ja mitkä kohteen mainonnan kannalta ovat olennaisia.

Eggins (2004: 204) korostaa Hiidenmaan tapaan sitä, että tutkija tarkastelee tekstiä selaisena kuin se ilmenee ja tutkija voi selvittää tekstin valintoja vertaamalla niitä muihin

mahdollisiin vaihtoehtoihin valintoihin. Eggin sin mielestä kysymys kuuluukin, miksi kirjoittaja teki tämän valinnan eikä valinnut toisin.

Esimerkiksi sanavalinnoilla on tärkeä merkitys, sillä ne eivät ole sattumalta valittuja vaan pikemminkin strategisia ratkaisuja, joilla merkityksiä luodaan. Sanat eivät kuitenkaan välitä merkityksiä suoraan, vaan ne ovat rakentamassa niitä, mikä tekee valinnoista tärkeitä. Lausetasolla kielenkäyttäjät voi muotoilla lauseen kysymykseksi, väitteeksi tai käskyksi valitsemalla merkityspotentiaalista. (Luukka 2002: 105–106.) Tarkastelen analyysissäni lomaoppaiden valintoja vaihtoehtojen joukosta ja pohdin, minkä merkityksen kirjoittaja valinnallaan tuottaa tekstissä. Pohdiskelen myös mahdollisia vaihtoehtoisia sanavalintoja ja sitä, miten ne olisivat muuttaneet kohdan tulkintaa.

Eggin (2004: 204–205) huomauttaa kielen potentiaalin ja kielellisen valinnan välisen suhteen johtavan kielellisen valinnan tarkoituksenmukaisuuden pohtimiseen, mihin vastaus voidaan saada vain kielen ulkopuolelta; sosiaalisesta ja kulttuurisesta kontekstista. Jotkin kielen valinnat ovat tietyssä kontekstissa sopivampia kuin toiset. Tämäkin liittyy kielen systeemiin.

2.5 Tekstin metafunctiot

Hallidayn käsitys koko kielestä perustuu sen käyttöön, mihin hän on kehittänyt teoreettisen käsitteen *metafunctio*. Metafunctioiden avulla kielenkäyttöä pystytään kuvaamaan järjestelmällisesti. (Luukka 1995: 24.) Koko kielen järjestelmä on rakentunut funktionaalisiin jaksoihin, ja metafunctiot ovatkin yksi systeemisen-funktionaalisen teorian peruskäsitteitä (Halliday & Matthiessen 2004: 31, 60).

2.5.1 Ideationaalinen metafunctio

Ideationaalisten merkitysten analysointiin kuuluva *transitiivisuussysteemi* tulkitsee maailmaa *prosessityyppien*, prosesseihin *osallistujien* ja *olosuhteiden* avulla. Prosessit, osallistajat ja olosuhteet ovat kaikki kolme semanttisia kategorioita. Prosessit kuvaavat te-

kemistä, osallistujat ovat prosessien tekijöitä ja olosuhteet kuvaavat esimerkiksi paikkaa, aikaa, kestoja, syytä, vertailua, tapaa, jossa tekeminen tapahtuu. Olosuhteet eivät ole aina lauseessa välttämättömiä. Osallistujat sitä vastoin ovat luonnostaan prosesseihin kuuluvia. (Halliday & Matthiessen 2004: 170, 175, 178, 262.)

Perusero, jonka lapsi oppii jo varhain tunnistamaan, on sisäisen ja ulkoisen todellisuuden ero. *Materiaalinen prosessi* kuvaa ihmisen ulkopuolista maailmaa, ja *mentaalin prosessi* ihmisen sisäistä tietoisuutta. (Halliday & Matthiessen 2004: 170.) Materiaalinen prosessi kuvaa konkreettisesti tekemistä ja tapahtumista, ja sen verbejä ovat esimerkiksi *rakentaa, pelata, heittää* (emt. 189, 260). Mentaalinen prosessi kuvaa ihmisen tunnekykyä, ja sen verbejä ovat esimerkiksi *haluta, tuntea, rakastaa* (emt. 210, 260). *Relationaalinen prosessi* kuvaa asioiden luokittelua ja identifiointia eli asioiden välisiä suhteita. Relationaalisen prosessin verbi on usein *olla*-verbi. (Emt. 170–171, 212.) Näiden lisäksi on vielä *verbaaliset, eksistentiaaliset ja käyttäytymisen prosessit* (emt. 171). Verbaaliset prosessit ovat nimensä mukaisesti jotakin suullista, esimerkiksi *kertoa, kysyä, kritisoida* (emt. 255, 260). Eksistentiaaliset prosessit ovat olemassa olemista kuvaavia. Käyttäytymisen prosesseja ovat esimerkiksi *nauraa, nukkua*. (Emt. 171.)

Kuhunkin prosessityyppiin kuuluu tyypillisiä osallistujarooleja. Materiaalisen prosessin osallistujat ovat *toimija* ja *kohde*, mentaalissa *prosessioija* ja *ilmiö*, käyttäytymisen prosessissa on *käyttäytyjä*, verbaalisessa on *sanoja* ja *kohde*, eksistentiaalisessa on *olemassaoleva*, relationaalissa *identifioitava* ja *identifioiva*, *kuvailtava* ja *kuvaileva* sekä *luokiteltava* ja *luokitteleva* (kaikki termien suomennokset omia). (Halliday & Matthiessen 2004: 260.)

Leksikaalis-kieliopillisella tasolla metafunctiot realisoituvat monella eri tavalla. Transitiivisuuden tarkastelu tapahtuu lausetasolla. (Heikkinen 2000b: 126, 132.) Shoren (1992: 210, 213, 284) mukaan prosessi viittaa funktioon, joka realisoituu verbissä. Tärkeimmät suomen kielen prosessityypit ovat relationaalinen, materiaalinen ja mentaalinen. Prosessien osallistujat ja olosuhteet ilmenevät suomessa joko substantiivilausekkeena, pre- tai postpositiolausekkeena tai adverbialilausekkeena. Lausekkeella tarkoitetaan Ison suomen kieliopin eli VISK:n (§ 439) määritelmän mukaan yhteen liittyvien

sanojen kimpua. Lauseke sisältää edussanan ja mahdollisia laajennuksia. Edussanan sanaluokka määrää koko lausekkeen nimityksen eli jos edussanana on adjektiivi, lauseke on adjektiivilauseke. (VISK ei käytä adverbiaalilauseketta toisin kuin Shore, VISK § 442.) Monesta sanasta rakentuva lauseke muodostaa tavallisesti yhtäjaksoisen kokonaisuuden. Esimerkkinä substantiivilausekkeesta on *kissani punainen kuppi*, jossa kuppi on edussana ja loput ovat edussanan laajennuksia.

2.5.2 Interpersoonainen metafunktio

Interpersoonaisten merkitysten analysoinnissa tutkitaan kirjoittajan ja vastaanottajan vuorovaikutusta (Halliday & Matthiessen 2004: 106). Luukka (2002: 102) tiivistää interpersoonaisen metafunktion olevan vuorovaikutussuhteiden ylläpitoa ja puhujan asiaan suhtautumisen, tunteiden, asenteiden ja mielipiteiden ilmaisemista. Kielen avulla puhuja ja kuulija saavat erilaisia vuorovaikutuksellisia rooleja. Asioita arvotetaan, ja arvottamiset myös näkyvät tekstissä. Luukka (1995: 24) liittää interpersoonaisen funktion kielen käytön sosiaaliseen puoleen.

Tekstien interpersoonaisen puolen tutkimisessa on lähdeävä oletuksesta, että kirjoittaja on rehellinen ja että hänen esittämänsä väitteet ovat varmoja, vaikkei näin olisi. Oikeasti kirjoittaja, esimerkiksi lomaoppaan, voi tahallaan esittää varmana sellaisia asioita, jotka hän tietää olevan vääriä tai epävarmoja. Kielitieteellisesti ei voida selvittää, minkälaiset ajatukset kirjoittajalla oikeasti on eikä se ole tarpeellistakaan, sillä analyysin tarkoituksena on selvittää esimerkiksi, miten kirjoittaja saa lomaesitteen lukijan uskomaan jonkin asian varmuuden. Kirjoittaja voi vaikuttaa valheelliseen suuntaan ja käyttää tätä tehokeinona. (Luukka 1995: 98.)

Leksikaalis-kieliopillisesti interpersoonaisuus ilmenee suomen kielessä eri tavoilla. Interpersoonaisuus realisoituu modaalisuutena, puhefunktioina (väite, kysymys, käsky, huudahdus), adjektiiveina, adverbeina ja tapaluokkina. Heikkisen mielestä on huomiotava varsinkin modaaliset ainekset ja puhefunktiot. (Heikkinen 2000b: 126, 143, 146.)

VISK:n (§ 1551) mukaan modaalisuudella tarkoitetaan laajaa semanttista aluetta, jossa tarkastellaan arvioita asiointilojen todenmukaisuuksista ja toteutumismahdollisuuksista. Modaalisuutta käyttävä puhuja osoittaa, onko asiointila hänen mielestään esimerkiksi välttämätön, varma, todennäköinen, mahdollinen, pakollinen, luvallinen, toivottava eli juuri niitä asioita, joita interpersoonaisella merkityksellä tarkoitetaan. Modaalisuutta voidaan ilmaista esimerkiksi moduksilla, puhefunktioilla, modaaliverbeillä, verbikonstruktioilla (kuten *on tehtävä*), adjektiiveilla (esimerkiksi *mahdollinen*, *välttämätön*) ja adverbeilla ja partikkeleilla (kuten *luultavasti*, *ehkä*). Keskeisiä modaaliverbejä ovat VISK:n (§ 1562) mukaan mahdollisuutta ilmaisevat *voida*, *saattaa*, *taitaa*, *mahtaa* ja välttämättömyyttä ilmaisevat *pitää*, *täytyä*, *joutua* ja *tarvita*. Heikkinen erottaa modaalisuuden käsitteenä erilleen esimerkiksi tapaluokista ja puhefunktioista, kun taas VISK:n mukaan modaalisuus sisältää käsitteenä tapaluokat ja puhefunktiot.

2.5.3 Tekstuaalinen metafunktio

Tekstuaalisia merkityksiä analysoitaessa tarkastellaan kielen avulla tapahtuvaa tekstin rakentumista koherentiksi esitykseksi ja ylipäänsä tekstin rakentumista tekstiksi (Luukka 2002: 103; Luukka 1995: 24). Muun muassa Widdowson (1984: 70–71) on kuitenkin sitä mieltä, että kielen pääasialliset funktiot ovat vain ideationaalinen ja interpersoonainen funktio (joita hän myös nimittää eri tavalla). Tekstuaalista funktiota Widdowson kritisoi siitä, ettei se ideationaalisen ja interpersoonaisen funktion lailla perustu ihmisen toimintaan vaan siinä puhutaan tekstistä itsestään ikään kuin teksti pystyisi ihmisen kaltaisiin tekoihin. Heikkisenkin (2000b: 137–138) mielestä tekstuaalista merkitystä voi kritisoida, sillä se poikkeaa ideationaalisesta ja interpersoonaisesta metafunktiosta. Heikkisen mukaan luontevampaa olisi ajatella tekstuaalisuuden olevan paremmin resurssi kuin kielen merkitys, koska voidaan ajatella, ettei tekstuaalinen metafunktio tuo mitään omaa merkitystä kieleen.

Tekstuaalisuus ilmenee suomen kielessä ainakin teema-reema-rakenteena, informaatio-rakenteena, tekstin sidosteisuutena (koheesiona), nominaalistamisena ja luettelointina (Heikkinen 2000b: 126, 139). Temaattinen rakenne tarkoittaa, että lauseessa on teema ja reema. Teema on lauseen puheenaihe, ja reema on sitä, mitä teemasta kerrotaan. Infor-

maatiorakenne tarkoittaa lauseessa tarjottavan tiedon esittämistä joko tuttuna tai uutena asiana. (Heikkinen 2000b: 138.)

Koherenssilla tarkoitetaan ”tekstin juonta”. Koherenssi liittyy tekstin sisältöön ja sen etenemiseen sekä kerrottujen asioiden yhteenkuuluvuuteen. Koheesiota voidaan pitää tekstin tärkeimpänä piirteenä, sillä se erottaa tekstin mielivaltaisesta lausejonosta. Koheesiolla tarkoitetaan tekstin osien välillä vallitsevaa yhtenäisyyttä eli sidoksisuutta. Koheesiokeinoja on sekä kieliopillisia että leksikaalisia. Kieliopillisiin kuuluu referenssi, substituutio ja ellipsi. Leksikaalisia ovat yhteisviitteisyyden ilmaukset. Kytkentä on pääasiassa kieliopillinen koheesiokeino mutta se kuuluu osin myös leksikaalisiin. Tekstilingvistiikassa koheesiokeinojen tutkiminen on keskeistä. (Leiwo, Luukka & Nikula 1992: 77.) Halliday ja Matthiessen (2004: 87–88, 538) tarkoittavat koheesiolla semanttisia linkkejä lauseiden välillä. Leksikaaliset koheesiokeinot eli yhteisviitteisyyden ilmaukset tarkoittavat synonymiaa, hyponymiaa, toistoa ja kollokaatiota. Suomen kielen koheesiokeinoja ovat erilaiset kytkenät eli konjunktiot (*ja, että*) ja konnektiivit (*lisäksi, myös*) (VISK § 820). Huomioni analyysissä keskittyy konjunktioihin, konnektiiveihin ja luettelointiin.

2.6 Kieliopillinen metafora

SF-kieliopin käsite *kieliopillinen metafora* tarkoittaa sitä, että jonkin asian ilmaisemiseen käytetään jotakin muuta kielen kategoriaa kuin yleensä on tapana. On tapana esimerkiksi ilmaista verbillä toimintaa, adjektiivilla ominaisuutta ja substantiivilla asiaa. Kieliopillisessa metaforassa kuitenkin käytetään esimerkiksi toimintaa tai ominaisuutta ilmaistaessa substantiivia (*matkustaminen, hienous*). Näitä kutsutaan inkongruenteiksi eli kieliopillisiksi metaforiksi. Kongruentti muoto tarkoittaa kategorioiden tunnusmerkittämiä ja tyypillisimpiä tehtäviä. (Hiidenmaa 2000b: 57.)

Asiat, jotka ilmaistaan käyttäen kieliopillista metaforaa, ovat tekstissä jo tulleet aiemmin tutuiksi. Kieliopillista metaforaa on kahta lajia: ideationaalista ja intersubjektuaalista. Ideationaalisella metaforalla tarkoitetaan tavallisesti esimerkiksi toiminnan ja laadun

ilmaisemista asiana. (Hiidenmaa 2000b: 57.) Halliday ja Matthiessen (2004: 656) kertovat nominalisaation olevan ideationaalisen metaforan yksi keskeisimmistä muodoista. Interpersoonainen metaforisuus tarkoittaa tekstissä ilmaistavien asenteiden ja mielipiteiden suhdetta tietoon. Esimerkiksi todennäköisyyttä ei ilmaistakaan potentiaalilla vaan indikatiivilla tai kirjoittaja kertoo oman mielipiteensä faktana. (Hiidenmaa 2000b: 57.) Heikkinen (1999: 218) mainitsee interpersoonaisesta metaforisuudesta, että subjektiivisia mielipiteitä voidaan esittää yleisinä totuuksina käyttämällä indikatiivia ja preesenssiä. Karvosen (1995: 168) mukaan metaforisuus liittyy ennen kaikkea tekstuaalisen metafunktion alaan, sillä kieliopillisen metaforan tehtävänä on muun muassa koheesion luominen.

Halliday ja Matthiessen (2004: 626, 634, 636) kertovat, että kieliopillinen metafora tarkoittaa myös merkityspotentiaalain laajenemista eli uusia kielen käyttötapoja. Interpersoonaisesta metaforasta he mainitsevat, etteivät ne ole satunnaisia eikä aina ole helppoa tietää, mikä on metaforinen muoto ja mikä kongruentti. Lapset oppivat interpersoonaisen metaforan kielen käytössä aikaisemmin kuin ideationaalisen metaforan, sillä interpersoonainen metafora on osa tavallista keskustelua kun taas ideationaalinen metafora esiintyy lähinnä virkakielessä ja tieteen kielessä.

3 HOUKUTTELEVUUS RANTALOMAKOHDE-ESITTELYISSÄ

Tässä luvussa ryhmittelen lomakohde-esittelyissä nousseet merkitykset houkuttelevuuden näkökulmasta alaluvuittain omiksi luokikseen. Koska funktionaalinen tutkimus alkaa merkityksistä ja päättyy muotoihin (Luukka 1995: 31), analysoin aineiston aloittaen merkityksistä. Eri merkitysryhmät seuraavat toisiaan tärkeysjärjestyksessä, eli keskeisimmäksi merkitykseksi nousseen luokan sijoitan lukuun 3.1 ja vähemmän keskeisen lukuun 3.5. Keskeisyys määrittyy lähinnä sen mukaan, kuinka paljon kyseessä oleva merkitys nousee esille mutta jako on karkea. En valitse pelkästään huomiota herättävimpiä esimerkkejä enkä niitä, joita esiintyy eniten, vaan pyrin valitsemaan sekä edellä mainittuja että harvinaisia aineiston esimerkkejä. Alaluvun koko merkitystä kutsun ”merkitysryhmäksi” (eli esimerkiksi 3.1 Ihanteellinen rantalomailukohde), joka jakaantuu ”osamerkityksiin”.

3.1 Ihanteellinen rantalomailukohde

Oppaissa tulee selkeästi esiin kohteiden olevan tarkoitettu rantalomailuun ja sen voisi ajatella esittelyiden perusteella olevan tärkein mainittava tekijä kohteesta. Rantojen tärkeys ilmenee esimerkiksi siten, että niistä kerrotaan yleensä ensimmäisenä tai ensimmäisten joukossa kohteen yleisen kuvauksen jälkeen. Muutamassa esittelyssä rannoista ei kerrota sanallakaan, mikä selittynee kuitenkin sillä, että kyseessä olevien kohteiden maasta on ollut aiemmin oppaassa esittely, jossa kerrotaan rantaelämästä.

Erilaisilla ilmauksilla sanotaan suoraan kohteiden olevan sopivia juuri rannalla makailuun ja lepäilyyn auringossa. Kohteesta kerrotaan myös implisiittisesti sen olevan täydellinen rantaelämään siten, että tätä ei sanota suoraan mutta lukijalle jää tekstistä kuitenkin sellainen mielikuva. Rannoilla on erilaisia palveluita, joita mainostetaan. Rantoja keuhataan hienoiksi, ja niiden kerrotaan olevan hyvälaatuisia sekä hiekaltaan että vedeltään. Ranta-alueiden kerrotaan olevan pitkiä ja leveitä. Myös rantojen mataluus tai loivasti syvenevyys katsotaan eduksi. Lisäksi helppo pääsy rannoille on olennainen mainittava seikka; hotellien kerrotaan usein rajoittuvan rantaan tai rannat ovat muuten lähellä

hotelleja. Kohteen upeita maisemia ja rannan ympäristöä mainostetaan. Joitakin negatiivisiakin asioita mainitaan, mutta ne jäävät vain muutamaaan lauseeseen, ja yleensä ennen niitä kerrotaan paljon positiivisia seikkoja, jolloin negatiiviset asiat eivät jää lukijalle päällimmäisenä mieleen. Ihanteellinen rantalomailukohde -merkitysryhmä koostuu täten pienistä osamerkityksistä, joita seuraavaksi analysoin tässä samassa järjestyksessä.

Ihanteellinen rantalomailukohde -merkitysryhmä näkyy esitteiden erilaisilla eksplisiittisillä ilmauksilla siitä, että kyseessä oleva rantalomakohde on paras mahdollinen paikka rantalomailuun. Tämä osamerkitys näkyy eksplisiittisesti ilmaistuna esimerkkien 1 ja 2 adjektiivissa ja substantiiveissa. Molemmat otteet ovat esittelyiden alusta, jossa yleisesti kuvataan kohdetta.

- (1) *El Gounan hiekkarannat ovat ihanteellisia auringonottoon ja uimiseen.* (D/El Gouna)
- (2) *Kreeta onkin sopiva lomakohde yhtä lailla luonnosta, patikoinnista, rantaelämästä kuin kulttuurista kiinnostuneelle.* (L/Hania)

Ideationaalisella tasolla osamerkitys näkyy esimerkeissä 1 ja 2 relationaalisten prosessien osallistujissa, mikä on tässä osamerkityksessä yleinen tapa. Esimerkissä 1 on kuvailtavana osallistujana monikollinen substantiivilauseke *El Gounan hiekkarannat* ja kuvailevana osallistujana on adjektiivi *ihanteellinen*, joka määrittää *auringonottoa* ja *uimista*. Esimerkissä 1 kuvailtavan osallistujan monikkomuoto on merkityksellinen tekstin valinta, sillä se viestittää lukijalle, että kaikki El Gounan hiekkarannat ovat kuvailevan osallistujan mukaisia. Lause implikoi sitä, että hiekkarannoilla kuuluu ottaa aurinkoa ja uida, ja tämä tuodaan ilmi itsestäänselvyytensä.

Esimerkissä 2 kuvailtavana osallistujana on substantiivilauseke *Kreeta*, jota kuvataan kuvailevalla osallistujalla *sopiva lomakohde*, jota määrittää muun muassa *rantaelämästä kiinnostunut*. Substantiivilausekkeeseen *sopiva lomakohde* sisältyy arvottava adjektiivi *sopiva*, joka tuo virkkeeseen lisää uskottavuutta, mikäli vertaa muotoon *Kreeta onkin lomakohde rantaelämästä kiinnostuneelle*, joka myös toimisi tekstin tasolla.

Joko kohteesta sanotaan suoraan niiden olevan ihanteellisia rantalomailuun tai lukijalle jää muuten tällainen mielikuva rantalomailuun läheisesti liittyvien seikkojen kerronnan kautta. Muun muassa kohteen aurinkoisuus ja sateettomuus ovat tällaisia tekijöitä. Esimerkeissä 3 ja 4 kerrotaan implisiittisesti lomakohteen myönteisistä asioista, mikä näkyy substantiivilausekkeissa, adjektiivissa ja metaforassa.

- (3) *Ilmasto on taivaallinen, sillä aurinko hemmottelee saarta yli kolmenasatana päivänä vuodessa!* (L/Limassol)
- (4) Monipuoliset palvelut tarjoava, jo 1900-luvun alkupuolelta myös hienoston lomapaikkana toiminut *Hua Hin on Thaimaan vanhimpia rantalomakohteita.* (L/Hua Hin)

Ideationaalisesti tarkasteltuna esimerkeissä 3 ja 4 on relationaalinen prosessi. Esimerkissä 3 identifioitava osallistuja *ilmasto* samastetaan identifioivaan osallistujaan *taivaalliseen*. Käyttämällä *taivaallista* tuodaan ilmi ilmaston ihanteellisuus rantalomailuun ja tehostetaan sanomaa. Esimerkin 3 sivulauseessa on lisäksi materiaallinen prosessi, jossa on käytetty kieliopillista metaforaa tehostamaan sanomaa prosessissa *hemmotella* ja sen toimijassa *auringossa*. Prosessi on tekstin tasolla materiaallinen, mutta sisällöllisesti sillä viitataan tässä kontekstissa mahdollisesti relationaaliseen tai eksistentiaaliseen prosessiin. Elottoman auringon elollistamisella pyritään vakuuttamaan lukija auringon runsaudesta lomakohteessa. Myös verbivalinta *hemmotella* sopii rantalomailun kontekstiin ja esimerkiksi käyttämällä tavanomaista *aurinko paistaa* -kollokaatiota lauseen merkitys ei olisi yhtä tehokas.

Esimerkissä 4 on identifioitava osallistuja, kohde *Hua Hin*, joka samastetaan identifioivalla osallistujalla *Thaimaan vanhimpia rantalomakohteita* -substantiivilausekkeella. Määrittämällä lomakohteen tällä tavoin implikoidaan lukijalle, että ollakseen Thaimaan yksi vanhimmista rantalomakohteista, kohteen täytyy olla hyvä, kun se on kauan ollut rantalomapaikkana. Vanhuus merkitsee tässä positiivista kokemuksen kautta. Tämän osamerkituksen ilmaisemisessa ovat tyypillisiä relationaalisten prosessien osallistujat ja kieliopilliset metaforat.

Ihanteellinen rantalomailukohde -merkitysryhmä näkyy teksteissä rantojen palveluiden kuvauksella. Esittelyistä saa kuvan, että mitä enemmän rannoilla on palveluita sen parempi. Erityisesti mainitaan baarit, aurinkotuolit ja -varjot. Palveluista ei oppaissa aina kerrota sen tarkemmin, vaan puhutaan vain ”palveluista”, mikä turistille kuitenkin implikoi jotakin positiivista. Nämä näkyvät esimerkkien 5 ja 6 adverbissa, subjektissa, objektissa, verbissä ja luetteloinnissa.

- (5) Limassolin hotellialueen yleinen ranta on Dassoudi Beach, jossa on sesonkiaikaan *paljon palveluja*. (L/Limassol)
- (6) *Aurinkotuoleja ja -varjoja vuokrataan*. Ranta-alueilla on *baareja ja ravintoloita sekä kauppiaita*. (L/Hua Hin)

Esimerkki 5:ssä on interpersoonaisella tasolla modaalinen adverbi *paljon*, joka määrittää monikkomuotoista *palveluja*. Palveluja ei lauseessa eritellä, mutta tärkeintä lauseen merkityksessä on se, että palveluita on runsaasti, mikä on positiivista. *Paljon*-adverbin olisi voinut jättää lauseesta pois, mutta sen mukanaolo tekee lauseen merkityksestä vakuuttavamman. Esimerkki 6:n ensimmäisessä lauseessa on ideationaalisesti materiaallinen prosessi passiivimuodossa *vuokrataan* ja prosessin kohteet ovat monikkomuotoiset *aurinkotuolit ja -varjot*. Monikkomuodoilla annetaan ymmärtää, että tuoleja ja varjoja on paljon. Vuokrausmahdollisuuksista kertomalla ilmaistaan se, että turistin ei itse tarvitse kantaa tuoleja ja varjoja rannalle vaan ne voi kätevästi vuokrata. Esimerkki 6:n toisessa virkkeessä käytetään tekstuaalisen metafunktion luettelointia kertomalla kolmesta eri ranta-alueiden palvelusta *baareista, ravintoloista ja kauppiaista*. Luetteloinnilla merkityksellistetään lukijalle sitä, että palveluja on monenlaisia ja kertomalla ne suoraan vahvistetaan lukijan uskoa palveluiden olemassaoloon. Palvelut ovat lisäksi monikkomuotoisia partitiivimuotoja, joilla välitetään merkitys siitä, että ranta-alueilla eivät sijaitse kaikki Hua Hinin baarit, ravintolat ja kauppiaat, mikä voisi olla turistille huono asia. Rantojen palveluista kertovalle osamerkitykselle on aineistossa tavallisia edellä analysoidut adverbit, luetteloinnin käyttö ja materiaaliset prosessit.

Rannat ovat ihanteellisessa rantalomailukohteessa pääosassa (ks. luku 1.2). Rantoja kuvaillaan upeiksi eri tavoin muun muassa kertomalla niiden olevan siistit, puhtaat ja hy-

vin hoidetut tai suoraan kertomalla rantojen olevan upeat tai hyvät. Rantojen hienous tulee eksplisiittisesti ilmi esimerkkien 7 ja 8 adjektiivissa ja sen edussanoissa sekä metaforassa.

- (7) Saaren etelärannikolla Trodoos-vuoriston kupeessa sijaitseva *Limassol tarjoaa upeita uimarantoja* sekä kaupungissa että lähiseudun rannikolla. (T/Limassol)
- (8) Perinteikästä lomakaupunkia reunustavat pitkät, *hyvinhoidetut rannat*, joita huuhtovat puhtaan Ligurianlahden mainingit. (A/Alassio)

Esimerkissä 7 on ideationaalisella tekstin tasolla käytetty kieliopillista metaforaa materiaalisessa prosessissa *tarjota*, toimijassa *Limassol* ja sen kohteessa, substantiivilausekkeessa *upeita uimarantoja*. Prosessin kohdetta määrittää adjektiivimäärite *upea*, millä suoraan ilmaistaan rantojen hienous. Kohde on monikkomuotoinen, joka merkityksellistää sen, että nimenomaan upeita rantoja on lukuisia. Prosessi on tekstin tasolla materiaallinen mutta *Limassol tarjoaa* -metaforassa on kuitenkin eksistentiaalinen prosessi eli lause tarkoittaa sisällöllisesti *Limassolissa on upeita uimarantoja*. *Tarjota*-verbillä on KS:n mukaan (s.v. *tarjota*) muun muassa *antaa nautittavaksi, suoda tilaisuus, mahdollisuus* -merkitykset. *Limassol tarjoaa* korostaa kaupungin hyvyttä antaa turistille sitä, mitä matkailija kohteesta hakee eli upeita uimarantoja. Esimerkissä 8 on päälauseessa käytetty eksistentiaalista prosessia *reunustaa*, jossa olemassolevana osallistujana on substantiivilauseke adjektiivimääritteinen *pitkät, hyvinhoidetut rannat*. Määrittämällä rannat *hyvinhoidetuiksi* implikoidaan sitä, että rantoja hoidetaan ja niistä pidetään huolta, mikä on lomailijalle positiivista. Kieliopilliset metaforat ja eksistentiaalisten prosessien osallistajat ovat tässä osamerkityksessä tyypillisiä.

Kohde-esittelyissä rantoja keuhataan erityisesti ranta-alueiden hiekan ja veden takia. Hiekkaa ja vettä keuhataan eri tavoin, yleensä puhtaudella ja hienohiekkaisuudella. Niiden kuvaileminen joksikin on esittelyissä tärkeää ja tässä ilmenee myös joitakin negatiivisia asioita, jotka kuitenkin kerrotaan lukijalle suoraan. Tämä osamerkitys näkyy esimerkkien 9 ja 10 subjektissa ja predikatiiveissa sekä substantiivilausekkeessa.

- (9) Hua Hinin ja Cha-Amin edustalla *merivesi* on *puhdasta*, vaikkakin *sameaa*. (A/Cha-Am)
- (10) Puhtaalla, *sametinpehmeällä hietikolla* on mukava vaikkapa rakentaa simpukankuorin koristeltuja hiekkalinnoja. (L/Albena)

Ideationaalisesti esimerkeissä 9 ja 10 on molemmissa relationaalisena prosessina *olla*-verbi. Esimerkissä 9 prosessin kuvailtavana osallistujana on *merivesi*, josta kerrotaan kuvailevien osallistujien *puhdas* ja *samea* avulla. Ensinnäkin nimeämällä rannan veden *merivedeksi* merkinnee lukijalle enemmän kuin pelkkä *vesi*, sillä *merivedestä* ei kaikkialla pysty nauttimaan ja esimerkiksi Suomessa pitää usein tyytyä järveen. Toiseksi *meriveden* kuvaileminen *puhtaaksi* houkuttaa uimiseen enemmän kuin likaisessa vedessä uiminen. Toinen kuvaileva osallistuja on *samea*, jolla lukijalle rehellisesti ilmoitetaan veden epätäydellisyydestä. *Sameutta* ei kuitenkaan pidetä virkkeessä vakavana asiana, sillä vesi on kuitenkin *puhdasta*.

Esimerkissä 10 kuvailtavana osallistujana on substantiivilauseke adjektiivimääritteinen *puhdas, sametinpehmeä hietikko*. Hiekan kuvaaminen *sametinpehmeäksi* kertoo rannan hiekan olevan mukavan tuntuista esimerkiksi jaloille ja siinä on pehmeä maata ottamassa aurinkoa. Hiekkaa voisi kuvata pelkästään *pehmeäksi hietikoksi*, mutta lisäämällä määritteeseen *sametti* saadaan mielikuva miellyttävästä pehmeystä ja merkitys on vakuuttavampi. Edellä analysoitujen esimerkkien relationaalisten prosessien osallistajat, erityisesti adjektiivit, ovat aineistossa tavallisia hiekkaa ja vettä kuvailtaessa.

Ranta-alueet kuvataan pitkiksi ja leveiksi. Suuruus on kaikin puolin positiivista. Rantoja keuhataan matalavetisiksi ja loivasti syveneviksi, millä huomioidaan erityisesti lapset. Nämä näkyvät esimerkeissä 11 ja 12 edussanassa ja sen laajennuksessa sekä adverbissa.

- (11) Kaupungin edustalla levittäytyvä *4 kilometriä pitkä*, hienohiekkainen, hyvinhoidettu *ranta* on jaettu valvottuihin alueisiin, joilla edellytetään aurinkotuolin tai -varjon vuokraamista. (A/Alassio)
- (12) Ranta syvenee *loivasti*. (L/Sousse)

Ideationaalisesti esimerkissä 11 on materiaalisen prosessin *jakaa* kohteena (edussana) *ranta*, joka saa edussanan laajennuksen *4 kilometriä pitkä*. Neljän kilometrin pituisen rannan mainitsemisen tarkoituksena on houkuttaa lomailijoita tälle rannalle valttinaan rannan pituus. Pituuden esille tuominen implikoi sitä, että rannalle mahtuu hyvin ja Alassioon kannattaa tulla rantalomailemaan. Ilmoittamalla rannan pituus numerolla tuo vakuuttavuutta virkkeeseen, mikäli vertaa muotoiluun *kaupungin edustalla levittäytyvä pitkä ranta*. Esimerkissä 12 on intersosonaalisesti tavan adverbini *loivasti*, jolla kirjoittaja tuo ilmi mielipiteensä rannan syvenemisen tietynlaisesta hallittavuudesta ja ennakoimisesta. Loivuus on hyvä asia uimareille. Näissä esimerkeissä esillä olleet adverbini ja materiaalisten prosessien osallistujat ovat yleisiä tässä osamerkityksessä.

Helppo liikkuminen rannoille ja tähän liittyvä matkatoimistojen hotellien läheisyys ranta-alueisiin nähden on kohde-esittelyissä tärkeää. Hotelleiden kerrotaan omistavan hotellin edessä olevia rantoja mutta on myös yleisiä rantoja. Yleisille rannoille on lomaesitteiden mukaan helppo siirtyä, sillä kuljetuksia järjestetään. Tämä osamerkitys näkyy esimerkeissä 13 subjektissa, verbissä ja paikan adessiivissa sekä esimerkissä 14 superlatiivissa, sen määritteissä, verbeissä ja substantiivilausekkeissa.

- (13) *Hotellimme sijaitsee* aivan 9 kilometrin pituisen *puuterihiekkarannan äärellä*. (A/Porto Santo)
- (14) *Suurin osa uimarannoista kuuluu hotelleille*, mutta Zeytonan pikku-saarella on *yleinen ranta-alue*, jonne *järjestetään venekuljetuksia*. (D/El Gouna)

Ideationaalisesti esimerkissä 13 on eksistentiaalinen prosessi *sijaita*, sillä siinä kerrotaan jonkin olemassaolevan eli tässä *hotellimme* olevan jossakin. Prosessin olemassaoleva on me-omistusmuotoinen *hotellimme*, jolla painotetaan nimenomaan tämän matkatoimiston hotellin olevan rannan äärellä. Eri merkityksen lause olisi saanut muodossa *hotelli sijaitsee*. Prosessin olosuhteena on paikan funktio adessiivissa ja sen määritteet *puuterihiekkarannan äärellä*, millä ilmaistaan Aurinkomatkojen hotellin olevan käytännössä rannalla, joten rannalle siirtymiseen ei kulu aikaa. Myös *puuterin* liittäminen rantaan kertoo ranta-alueen olevan ainakin pehmeä ja siten houkutteleva. Tässä merkityksellis-

tetään se, että nimenomaan Aurinkomatkojen hotelli kannattaa valita, jos haluaa nauttia rantalomasta.

Ideationaalisesti esimerkin 14 ensimmäisessä lauseessa on relationaalisen prosessin verbi *kuuluu*, ja sen kuvailevana osallistujana on substantiivilauseke määritteineen *suurin osa uimarannoista*. Interpersoonaisesti lukijan vakuuttaminen rantojen läheisyydestä hotelleihin nähden ilmenee superlatiivimuotoisen adjektiivimääritteen *suurin* avulla, joka määrittää *osaa*. Kuvailtava osallistuja on *hotellit*. Koska lomailija asuu hotellissa, hänellä on erinomaiset mahdollisuudet viettää aikaa rannalla, sillä hotellit omistavat rannat. Toisessa lauseessa on eksistentiaalinen prosessi, jonka olemassaolevana osallistujana on substantiivilauseke *yleinen ranta-alue*. Kertomalla *yleisestä ranta-alueesta* tuodaan ilmi, että on olemassa vaihtoehtoja hotellien omille uimarannoille. Kolmannessa lauseessa on materiaallinen prosessi *järjestetään* passiivimuodossa ja sen kohde monikossa *venekuljetuksia*. Käyttämällä passiivia kuljetusten järjestäjää ei kerrota, mikä voi olla joko hyvä tai huono asia lomalaisille. *Venekuljetukset* on monikossa, mikä ilmaisee, että kuljetuksia on useita. Tässä osamerkityksessä on useita erilaisia tyypillisiä keinoja eli eksistentiaaliset prosessit ja niiden olemassaolevat osallistujat sekä olosuhteet, relationaaliset prosessit ja osallistujat sekä materiaaliset prosessit ja kohteet.

Esittelyissä keuhutaan upeita rannalta avautuvia maisemia ja ranta-alueiden ympäristöä muutenkin. Maisemien kauneutta ja ainutlaatuisuutta ylistetään ja kuvailuissa meri on usein jollain tavoin läsnä. Ympäristöä kuvataan joko eksplisiittisesti upeaksi tai annetaan lukijan ymmärtää se erilaisten implisiittisten ilmausten avulla. Tässä osamerkityksessä ilmausten metaforisuus tulee näkyvästi esiin lähestulkoon runollisen lennokkaissa sanankäänteissä. Osamerkitys näkyy esimerkeissä 15 ja 16 metaforassa, substantiivilausekkeissa ja erityisesti niissä esiintyvissä adjektiivimääritteissä sekä luetteloinnin avulla.

- (15) *Kuvauksellisessa lahdenpoukamassa sijaitseva Albena katselee kirkkaana kimaltelevalle merelle taustanaan vehreät pyökki- ja tammimetsiköt.* (L/Albena)

- (16) *Kultaista hiekkaa, turkoosia merta ja Atlantin aaltojen aikojen saatossa veistoksiksi muovaamia okranvärisiä kallioita – Praia da Rochassa Algarven upeat maisemat ovat kauneimmillaan. (A/Praia da Rocha)*

Ideationaalisesti esimerkissä 15 on materiaalisen prosessin verbi *katsella*, joka on metaforisessa merkityksessä ja sisällöllisesti prosessi on pikemminkin eksistentiaalinen tai relationaalinen. Toimija on *Albenan* lomakaupunki ja kohteena substantiivilauseke määritteineen *kirkkaana kimalteleva meri*, joka määrittää meren ihailun arvoiseksi. *Albena katselee* -kieliopillisen metaforan voi ymmärtää esimerkiksi siten, että *Albenan ”silmiensä alla”* on koko ajan meri ja metsiköt, joita kauniisti kuvataan eli *Albenassa* ei voi välttyä eikä olla huomaamatta upeita maisemia, mikä on matkailijalle hienoa. Metaforan voi ymmärtää myös siten, että maisemat ovat niin upeita, että itse *Albenakin* niitä katselee ja ihailee. Metaforan avulla vahvistetaan maisemien upeutta lukijalle. Prosessin olosuhteena on paikan funktio inessiivimuotoinen substantiivilauseke *kuvauksellisessa lahdenpoukamassa*, millä merkityksellistetään lomakohteen sijainnin erinomaisuutta. *Lahdenpoukamaa* kutsutaan *kuvaukselliseksi*, joka sanatasolla viittaa paikan olevan valokuvattavaksi otollinen, eli sellainen, jonka haluaa ikuistaa, joten lomailijan kannattaa nähdä se. Virkkeen jälkipuolen *taustanaan vehreät pyökki- ja tammimetsiköt* olen tulkinut eksistentiaalisiksi prosessiksi, sillä ilmaisu kuvaa jonkin eli metsikköjen olemassaoloa. Olemassaolevana osallistujana on monikkomuotoinen substantiivilauseke *vehreät pyökki- ja tammimetsiköt*, mikä luo kuvan luonnon kauneudesta ja suomalaiselle matkailijalle myös erilaisesta luonnosta, mikäli vertaa vaihtoehtoiseen lauseeseen *taustanaan vehreät koivu- ja kuusimetsät*. Lisäksi *vehreän* käyttö implikoi, että metsät voivat hyvin.

Esimerkissä 16 on käytetty tekstuaalista metafunktiota luetteloimalla *hiekkaa, meri ja kalliota*, millä havainnollistetaan maisemien upeutta monimuotoisesti. Lisäksi *hiekkaa* kuvataan *kultaiseksi*, *meri* *turkoosiksi* ja *kalliota* *okranväriseksi*. Näin määrittelemällä luodaan kuva maisemien kauneudesta värien avulla; maisema on kuin maalaus. Tätä osamerkitystä kuvataan aineistossa yleensä kieliopillisilla metaforilla, materiaalisten prosessien olosuhteilla (paikan olosuhteilla), eksistentiaalisten prosessien olemassaolevilla osallistujilla, luetteloinnilla ja adjektiiveilla.

Interpersoonaisesti tarkasteltuna aineiston tässä merkitysryhmässä on puhefunktiona väitelause ja tapaluokkana indikatiivi. Väitelause eli deklaraatiivinen lause on VISK:n (§ 886–887) mukaan modaalinen lausetyyppi, joka semanttisesti tarkoittaa lauseen proposition olevan tosi tai epätosi. Indikatiivi eli tositapa ilmaisee tekemisen todellisena, ellei lauseyhteys osoita sitä toisenlaiseksi (Ikola 2005: 58). Väitelauseita ja indikatiivia käytämällä luodaan vaikutelma asioiden varmuudesta ja todellisuudesta. Modaaliverbejä ei esiinny lainkaan ja vähän myös modaalisia adverbeja ja adjektiiveja. Adjektiivit liittyvät lähes aina määritteinä substantiivilausekkeeseen, eikä niillä ole avoimen modaalisia tehtäviä.

3.2 Harrastuskohde

Harrastukset liittyvät olennaisesti loman viettoon kohteessa. Tarkoitin harrastuksella lomailijaa kiinnostavaa toimintaa eli yleensä liikuntaa, jota lomakohde tarjoaa. Toiminnan pitää olla aktiivista, eli esimerkiksi rannalla makailua en katso harrastukseksi. Huomioin harrastamiseksi myös kävelyn.

Eri harrastusten monipuolisuutta korostetaan oppaissa. Oppaissa kerrotaan sekä tavantomaisista harrastuksista, joita voi Suomessakin helposti harjoittaa että erikoisemmista aktiviteeteista, joita voi nimenomaan tässä lomapaikassa kokeilla. Urheilemisen helpoutta korostetaan eri tavoin; esimerkiksi siten, että välineurheilulajeissa välineitä voi helposti vuokrata. Lisäksi erilaisia kursseja järjestetään kohteissa ja eri harrastuskohteisiin pääsee helposti. Harrastus- ja urheilupaikkojen ympäristöä eli ainutlaatuisia maimia ja luontoa keuhataan. Harrastusmahdollisuuksista saatetaan eksplisiittisesti sanoa, että mahdollisuudet ovat hyvät tai tämä tulee implisiittisesti ilmi. Erilaisia vinkkejäkin annetaan. Analysoin osamerkityksiä tässä järjestyksessä.

Harrastuskohde-merkitysryhmä näkyy erityisesti eri harrastusten ja aktiviteettien monipuolisuuden kuvauksella. Esittelyistä saa kuvan, että mitä enemmän erilaisia aktiviteetteja sen parempi. Kohde-esitteissä annetaan ymmärtää, että jokaiselle löytyy oma mie-

leinen laji. Tähän liittyy kiinteästi myös 'mahdollisuus harrastaa' -merkitys. Tämä näkyy esimerkeissä 17–19 luetteloinnin, modaaliverbin ja partikkeleiden avulla.

- (17) Vesiurheilulajeja on monenlaisia, kuten *surffausta*, *polkuveneilyä*, *baananiveneajelua* ja *sukellusta*. Muita harrastusmahdollisuuksia ovat *mm. tennis, minigolf, vaellus* ja *ratsastus*. (H/Mallorca)
- (18) *Voit* pelata *tennistä, squashia* ja *minigolfia* ja käydä *kuntosalilla*. (L/Albufeira)
- (19) Vesipedot voivat lähteä sukeltamaan *tai* snorklaamaan *tai vaikkapa* kokeilemaan windsurfingia. (H/Hurghada)

Esimerkeissä 17 ja 18 on käytetty tekstuaalisella tasolla luettelointia vahvistamaan näkemystä eri lajien olemassa olost. Esimerkissä 17 luetteloidaan peräti kahdeksan eri lajia ja tekstikohdan funktiona on selvästi mainita mahdollisimman monta eri lajia. Esimerkin 17 toisessa virkkeessä on tekstuaalisen metafunktion partikkeli *muun muassa* (*mm.*), joka viittaa kontekstissaan siihen, että harrastuslajeja on vielä virkkeessä lueteltuja enemmän. Esimerkissä 18 on käytetty intersoonaisella tasolla modaalista verbiä *voida*, joka ilmaisee mahdollisuutta. Virkkeen toimijana on *sinä* eli verbissä ilmaistu persoonapäätte *voit*. Kohdistamalla mahdollisuus *sinuun* viitataan suoraan lukijaan ja korostetaan, että nämä lajit ovat mahdollisia juuri *sinulle*. Esimerkissä 19 on käytetty tekstuaalisen metafunktion partikkeleita *tai* ja *vaikkapa*, joiden tarkoituksena on tässä virkkeessä ilmaista vesiurheilijan eri mahdollisuuksia. Monipuolisuuden osamerkitystä ilmaistaan edellisten esimerkkien tapaan aineistossa yleensä erityisesti tekstuaalisen metafunktion avulla eli käyttämällä luettelointia, partikkeleita ja lisäksi intersoonaisesti modaaliverbejä.

Merkitys näkyy erikoisten ja tavallisten harrastusten kertomisella. Erikoisilla aktiviteeteilla houkuteltaan niitä lomailijoita, jotka eivät ole ennen kokeilleet mitään tavanomaisuudesta poikkeavaa lajia. Niin sanotut tavalliset eli perinteiset lajit, joita harrastetaan helposti Suomessakin saavat myös tilaa esittelyissä, sillä niillä on kuitenkin enemmän harrastajia kuin erikoisemmilla lajeilla. Tällä merkityksellistetään sitä, että lomamatkal-

lakin voi jatkaa tai mahdollisesti aloittaa jonkin harrastuksen ja ylläpitää kuntoa. Nämä näkyvät luettelointina ja substantiivilausekkeina esimerkeissä 20 ja 21.

- (20) Myös Alvorissa on hyvät *vesiurheilumahdollisuudet* sekä *tennisklubi*, *keilarata* ja *uimahalli*. Portimãon satamasta *järjestetään hai-* ja *syvänmerenkalastusretkiä*. (A/Praia da Rocha)
- (21) Voit vuokrata oppaaltamme *kävelysauvat*, 2 euroa/päivä. (A/Rodos)

Esimerkissä 20 ensimmäisessä virkkeessä on käytetty tekstuaalista luettelointia kertomalla kolme eri harrastuspaikkaa *tennisklubi*, *keilarata* ja *uimahalli* sekä mainitsemalla *vesiurheilumahdollisuudet*. Nämä kaikki neljä lajia ovat tavallisia Suomessakin. Toisessa virkkeessä on ilmaistu materiaalisen prosessin *järjestää* ja sen kohteen, substantiivilauseke *hai- ja syvänmerenkalastusretket* avulla, että erikoisiakin aktiviteetteja löytyy. Ideationaalisesti tarkasteltuna esimerkissä 21 on materiaalisen prosessin kohde *kävelysauvat*. Niitä mainostamalla lienee ajateltu sitä, että monet suomalaiset haluavat harrastaa kotoisia lajeja myös ulkomailla. Tämän huomioiminen saanee lukijan ajattelemaan matkatoimiston huomaavaisuutta, sillä kävelysauvoilla ei juurikaan muualla kuin Suomessa kävellä. Tämä osamerkitys ilmenee aineistossa tyypillisesti käyttämällä luettelointia, materiaalisia prosesseja ja niiden kohteita.

Harrastusten helppoa järjestettävyyttä kehuaan. Mikäli omat välineet ovat jääneet kotiin, niitä voi helposti vuokrata. Myös erilaisia kursseja järjestetään. Harrastuspaikkoihin on ylipäänsä helppoa mennä. Kaikki on tehty lomailijalle sujuvaksi. Nämä näkyvät esimerkissä 22 paikan inessiiveissä ja urheilupaikoissa, esimerkissä 23 verbin passiivissa ja sen kohteessa ja esimerkissä 24 edussanoissa ja niiden laajennuksissa sekä predikaatissa.

- (22) Melkein jokaisessa hotellissa on *kuntosali* ja *suurimmassa osassa* myös *tenniskenttä*. (H/Hurghada)
- (23) Hua Hinissa on vesiurheilukeskus, jossa *vuokrataan erilaisia välineitä* – –. (L/Hua Hin)

- (24) Hurghadassa on noin 140 sukelluskeskusta ja ne järjestävät eri pituisia sukelluskursseja. (H/Hurghada)

Ideationaalisesti tarkasteltuna esimerkissä 22 on eksistentiaalinen prosessi muodossa *jokin on olemassa jossakin*, jossa olemassaolevina osallistujina ovat *kuntosali* ja *tenniskenttä*. Paikan olosuhteena ovat inessiivimuotoiset *jokaisessa hotellissa* ja *suurimmassa osassa*. Kuntosalilla käyminen ja tenniksen pelaaminen on tehty helpoiksi matkailijalle, sillä hotellilta ei usein tarvitse edes poistua. Esimerkissä 23 on materiaalisen prosessin verbi *vuokrataan*, jolla passiivimuodon avulla kiinnitetään lukijan huomio itse toimintaan. Kohteina on substantiivilauseke *erilaisia välineitä*, joilla kerrotaan, että omia välineitä ei tarvitse kuljettaa Suomesta asti Hua Hiniin. Lisäksi mainitsemalla välineiden olevan *erilaisia* korostetaan vesiurheilukeskuksen vuokravälinekapasiteettia.

Esimerkissä 24 on ensimmäisessä lauseessa eksistentiaalisen prosessin olemassaolevana osallistujana *140 sukelluskeskusta*, jolla vakuutetaan, ettei sukeltaminen ole ainakaan sukelluskeskusten vähyydestä kiinni. Toisessa lauseessa on materiaalinen prosessi *järjestää* ja sen kohteena on *sukelluskurssit*, joita määritetään *eri pituisilla*. Lomailija voi valita itselleen sopivan pituisen kurssin ja helpottaa sukeltamisen yhdistämistä lomaansa. Mikäli *eri pituiset* olisi jätetty lauseesta pois, lauseen merkitys vaihtoehtoisten kursseiden tarjoamiseen ei olisi yhtä vakuuttava. Edellisten esimerkkien tapaan tämä osamerkitys näkyy aineistossa eksistentiaalisten prosessien osallistujissa ja paikan olosuhteissa sekä materiaalisissa prosesseissa ja niiden kohteissa.

Harrastus- ja urheilupaikkoja ympäröivää luontoa ja maisemia kehutaan ainutlaatuisiksi. Myös itse harrastuspaikkoja ylistetään eri tavoilla. Esittelyistä saa sellaisen kuvan, että kaikki puitteet ovat otollisia eri harrastajille. Näillä keinoilla innostetaan lukijaa harrastamaan tai edes kokeilemaan jotain lajia. Nämä näkyvät esimerkeissä 25–27 edussanoissa ja niiden laajennuksissa sekä tunneverbissä.

- (25) Aamupäivän miellyttävässä lämmössä on mukava pelata golfia *tasokkaalla viheriöllä*. (A/Pattaya)
- (26) *Nauti* kävelyretkistä *pitkällä rantahietikolla* – –. (L/Sousse)

- (27) *Puolitoista kilometriä pitkä aallonmurtaja on lenkin arvoinen kokemus.* (H/Costa Blanca)

Ideationaalisesti esimerkissä 25 on materiaallinen prosessin *pelata* paikan olosuhteena *viheriö*, joka määritetään adjektiivimääritteellä *tasokas*. Kuvaamalla viheriön *tasokkaaksi* tuodaan ilmi golfkentän erinomaisuus pelaamiseen. Määritteenä olisi voinut olla esimerkiksi *hyvä viheriö*, mutta *tasokas* on selvästi tehokkaampi adjektiivi ilmaisemaan viheriön hyvyyttä. Lause innostaa pelaamaan golfia kentän ollessa korkealaatuinen. Esimerkissä 26 on mentaalinen prosessi *nauttia*, joka viittaa *sinuun*. Olosuhteena on paikka, substantiivilauseke *pitkä rantahietikko*, jossa merkityksellistä on adjektiivimääritteen *pitkä* käyttö. Lauseessa implikoidaan sitä, että nimenomaan *pitkä* ranta mahdollistaa kävelemisestä nauttimisen. Mikäli *pitkä* olisi jätetty pois, lauseen merkitys olisi laimeampi.

Esimerkki 27:ssä on ideationaalisesti käytetty relationaalista prosessia *olla*-verbillä. Prosessin osallistujina ovat kuvailtava osallistuja *aallonmurtaja* määritteineen ja kuvailvana osallistujana *lenkin arvoinen kokemus*. *Aallonmurtajaa* määrittää *puolitoista kilometriä pitkä*, joka saa sen kuulostamaan niin mahtavalta, että kuvailevan osallistujan mukaan sen läpi juokseminen on elämys. Tämä osamerkitys näkyy aineistossa tyypillisesti materiaalisten prosessien olosuhteissa eli yleensä paikoissa, mentaalisisissa prosesseissa ja niiden paikoissa sekä relationaalisten prosessien osallistujissa. Lisäksi adjektiiveilla on suuri merkitys edellisiin liitettynä.

Harrastuspaikoista tai harrastusmahdollisuuksista kerrotaan usein eksplisiittisesti niiden olevan hyviä. Niistä kerrotaan suoraan erilaisilla adjektiiveilla ja ilmauksilla. Usein hyvyyden kertominen liittyy vesiurheiluun. Tämä osamerkitys näkyy esimerkeissä 28 ja 29 adjektiivissa ja edussanassa.

- (28) *Egyptissä on fantastiset vesiurheilumahdollisuudet.* (H/Hurghada)
- (29) *Keskusta-alueella on hyvä pyörätieverkosto – –.* (A/Riccione)

Ideationaalisesti tarkasteltuna molemmissa esimerkeissä on eksistentiaalinen prosessi *olla*-verbillä ja prosessin olemassaolevana on esimerkissä 28 monikollinen substantiivilauseke määritteineen *fantastiset vesiurheilumahdollisuudet*. Kertomalla mahdollisuuden vesiurheiluun olevan *fantastinen* tuo lauseeseen vakuuttavuutta, mikäli vertaa vaihtoehtoon *hyvät vesiurheilumahdollisuudet*. Esimerkissä 29 olemassaolevana on *hyvä pyörätieverkosto*, jolla yksinkertaisesti ilmaistaan pyöräteiden olevan pyöräilijöille kelloja. Aineistossa osamerkitys ilmenee edellisten esimerkkien tapaan eksistentiaalisten prosessien olemassaolevilla osallistujilla ja niihin liitetyillä kuvailevilla adjektiiveilla.

Lomakohde-esittelyiden harrastusosioissa annetaan myös vinkkejä eri harrastuksiin ja näin helpotetaan lomailijan päätöksentekoa. Vinkit liittyvät lomakohteen käytäntöihin, joita turisti ei todennäköisesti voi ennalta tietää, jos ei ole käynyt aikaisemmin kohteessa tai laji on uusi. Osamerkitys näkyy esimerkissä 30 adverbeissa ja esimerkissä 31 verbiketjurakenteessa.

- (30) Molempien kohteiden lähellä on useita korkeatasoisia golfkenttiä, joista vanhin ja arvostetuin on peräisin 1920-luvulta. Starttiaikoja saa *varsinkin arkisin helposti*. (A/Cha-Am)
- (31) Joillain rannoilla koralliriutta ulottuu lähelle rantaviivaa, joten snorklausvälineet *kannattaa pakata mukaan* tai *vuokrata* paikan päältä. (D/Sharm el Sheikh)

Esimerkissä 30 on kolme adverbia peräkkäin, jotka intersubjektillisella tasolla ilmentävät tätä osamerkitystä. Lauseessa neuvotaan sekä aika viikosta, jolloin aikoja saa (*arkisin*), sekä ilmaistaan tapa, jolla aikoja saa eli *helposti*. *Helposti*-adverbi tuo vakuuttavuutta aikojen varaamiseen, mikäli jos vertaa siihen, että se olisi jätetty pois. *Varsinkin* vielä vahvistaa sanomaa. Esimerkin 31 sivulauseessa on intersubjektillisesti tarkasteltuna modaaliverbi *kannattaa*, joka ilmaisee VISK:n (§ 1551) mukaan välttämättömyyttä, mutta tässä yhteydessä verbi saa ohjeistavan merkityksen. Ideationaalisesti seuraavat verbi-ilmaukset *pakata mukaan* ja *vuokrata* ovat materiaalisen prosessin verbejä, joiden avulla neuvotaan matkailijaa ja annetaan kaksi eri vaihtoehtoa. Yhdessä verbit muodos-

tavat verbiketjurakenteen, joka VISK:n (§ 496, § 505) mukaan on esimerkiksi (tässä tapauksessa) modaalisen verbin *kannattaa* liittyminen infinitiiviin *pakata* ja *vuokrata*. Tätä kutsutaan myös nesessiivirakenteeksi, sillä *kannattaa* on nesessiivinen predikaatti. Näiden esimerkkien tapaan tätä osamerkitystä ilmaistaan aineistossa tavallisesti adverbien ja verbiketjurakenteiden avulla.

Interpersoonaisesti analysoituna on tässä merkitysryhmässä tapaluokkana indikatiivi ja puhefunktiona väitelause. Nämä merkityksellistävät kerrotut asiat paikkansapitäviksi. Modaalisuuden osoituksena on käytetty modaaliverbejä *voida*, *saada* ja *kannattaa*. *Voidea-* ja *saada-*modaaliverbeillä ilmaistaan mahdollisuuden siirtämistä lukijalle; lukija voi itse päättää osallistumisensa erilaisiin aktiviteetteihin, mikä luo merkityksen mukavasta lomasta. *Kannattaa-*verbillä on ohjeistava merkitys.

3.3 Nähtävyyksien keskus ja retkeilypaikka

Kaikki oppaiden kohteet ovat selkeästi rantalomakohteita, mutta silti näissä kohteissa on paljon erilaisia (historiallisia) nähtävyyksiä ja retkiä. Analysoin nähtävyydet ja retket samanaikaisesti, koska ne liittyvät usein kiinteästi toisiinsa; retkillä mennään yleensä katsomaan nähtävyyksiä mutta myös sellaisia retkiä tehdään, joissa nähtävyydet eivät ole pääasia. Myös nähtävyyksistä kerrotaan ilman retkiä. Retkillä tarkoitan sekä matkanjärjestäjien tarjoamia retkiä että matkailijoiden itsenäisesti tekemiä omia retkiä.

Historiallisuus liittyy moneen nähtävyyteen eri kohteissa. Nähtävyyksien runsaus ja valinnanvara on myös keskeistä esitellä. Erilaisilla eksplisiittisillä ilmauksilla matkailijoita houkutellaan tutustumaan eri nähtävyyksiin. Oppaat mainostavat lukuisia retkiä, joilla voi kokea jotain hienoa ja ainutlaatuista. Myös sellaisia retkiä järjestetään, joissa ideana on tutustua paikalliseen kulttuuriin. Retkille osallistumisen helppous matkanjärjestäjän järjestelyiden puolesta muistetaan myös mainita. Analyysini etenee tässä järjestyksessä.

Historiallisuus on luonnollisesti monessa eri nähtävyydessä näkyvillä ja tärkeä osa niitä. Esittelyissä muistetaan eksplisiittisesti kertoa historiallisuudesta eri nähtävyyksien yhteydessä. Oppaissa historiallisuus esitetään ainoastaan positiivisena. Osamerkitys näkyy esimerkeissä 32–34 metaforassa, adjektiiveissa ja niiden edussanoissa sekä luetteloinnin avulla.

- (32) Otitpa allesi pyörän tai jalat, bussin tai taksin, et voi olla törmäämättä antiikin teattereihin, temppeleihin tai jopa kokonasiin kaupunkiin, jotka *henkivät mennyttä aikaa*. (L/Limassol)
- (33) Nessebar on arkkitehtuurin ja *historiallisten muistomerkkien aarreaitta*. (T/Sunny Beach)
- (34) Laivamatka antiikin Halikarnassokseen eli Bodrumiin, Turkin trendikkääseen lomakohteeseen. Nähdään *historiallinen Myndoksen portti, antiikin teatteri ja Pyhän Pietarin linnoitus* sekä vierailaan kultakeskuksessa. (A/Kos)

Esimerkissä 32 on ideationaalisesti tarkasteltuna kieliopillinen metafora *henkiä mennyttä aikaa*, jossa on materiaalinen prosessi tekstin tasolla mutta sisällöllisesti *henkiä-*verbillä tarkoitetaan tässä kontekstissa relationaalista prosessia. Materiaalisen prosessin kohteena on *mennyt aika*. Sekä prosessin verbin että kohteen avulla viitataan siihen, että mennyt aika on edelleen läsnä Limassolissa, mikä on positiivista matkailijalle. Esimerkissä 33 on käytetty ideationaalisella tasolla relationaalista prosessia yhdistettäessä identifioitava osallistuja *Nessebar* identifioivaan osallistujaan *aarreaitaan*, jota määrittää *historialliset muistomerkit*, joka on vielä monikossa vahvistamassa merkitystä historiallisuuden määrystä kaupungissa.

Esimerkissä 34 on käytetty tekstuaalisen metafunktion luettelointia apuna korostamassa historiallisuuden merkitystä. Esimerkin toisessa virkkeessä luetteloitaan kolme historiallista paikkaa *Myndoksen portti, antiikin teatteri ja Pyhän Pietarin linnoitus*. Historiallisuutta korostetaan adjektiivimääritteillä, eli Myndoksen porttiin on liitetty eksplisiittisesti *historiallinen* kertomaan lisätietoa sellaiselle matkailijalle, joka ei ole aikaisemmin kuullut kyseisestä portista. *Teatteriin* on liitetty *antiikki* ja *linnoitukseen Pyhä Pietari*, jolla historiannälkäinen tietää paikkojen olevan merkittäviä. Ilman näitä adjektiivimää-

ritteitä virkkeen merkitys tässä osamerkityksessä olisi tehottomampi. Historiallisuuden osamerkitystä kuvataan tässä aineistossa kieliopillisten metaforien, relationaalisten prosessien osallistujien ja luetteloinnin avulla.

Nähtävyyksien kertomisessa tärkeää on niiden runsaus. Vaikka lomailija onkin rantalomalla, kohde-esittelyissä esitellään yleensä laajasti eri nähtävyyksiä, mikäli niitä on kohteessa ja kerrotaan eri vaihtoehtoista. Oppaista jää mielikuva, että mitä enemmän nähtävää sen parempi. Tämä osamerkitys näkyy esimerkeissä 35 ja 36 luettelointina ja huudahduslauseen avulla.

- (35) *Vanhakaupunki ja venetsialainen satama, kauppahalli, arkeologinen museo, merenkulkumuseo, historiallinen museo, kotiseutumuseo sekä II maailmansodan aikaiset saksalaisten hautausmaa ja liittoutuneiden hautausmaa. (L/Hania)*
- (36) *Belémin torni on sataman symboli, Jerónimon luostari manuelilaisen arkkitehtuurin helmi, Alfaman vanhat sokkeloiset korttelit, Bairro Alto näkymät ja niiden välisessä notkelmassa Lissabonin moderni keskusta. Huimasti näkemistä yhden päivän aikana! (L/Albufeira)*

Esimerkki 35 on Lomamatkojen Nähtävyydet-kohdasta ja siinä käytetään tekstuaalista metafunktiota luetteloinnin avulla korostamaan Hanian valinnanvaraa nähtävyyksissä. Nähtävyyksiä luetellaan peräti yhdeksän ja kohdan tarkoituksena on vakuuttaa lukija runsaudesta. Esimerkissä 36 on myös käytetty luettelointia viiden eri nähtävyyden esitlemisellä. Lisäksi esimerkin toisessa virkkeessä on käytetty intersoonaisen tason puhefunktiona huudahduslausetta, jolla innostetaan lukijaa uskomaan koko esimerkin sanomaa ja vahvistetaan täten merkitystä nähtävyyksien valinnanvarasta. Mikäli esimerkissä ei olisi ensimmäisen virkkeen jälkeen huudahduslausetta, esimerkkikohta ei olisi yhtä vakuuttava kuin se on nyt. Luettelointi ja huudahduslauseet ovat aineistossa tämän osamerkityksen yleiset keinot.

Oppaat houkuttelevat turisteja tutustumaan nähtävyyksiin esimerkiksi vetoamalla nähtävyyden ainutlaatuisuuteen tai tärkeyteen, jotka voivat liittyä kohteen paikallisuuteen eli sellaiseen osaan, jota suomalainen matkailija ei Suomessa ikinä kohtaa. Tämä osa-

merkitys voidaan ilmaista joko eksplisiittisesti tai antamalla lukijan itse päätellä nähtävyyden mahtavuus kuten seuraavissa esimerkeissä. Esimerkissä 37–39 osamerkitys näkyy substantiivilausekkeissa ja niiden lukuisissa määritteissä sekä adverbissa.

- (37) Costa Blancalla, Elchessä on *Euroopan ainut taatelipalmumetsikkö* – –. (H/Costa Blanca)
- (38) Mahtavan linnoituksen *lisäksi* voit tutkia satama-alueen kupeessa sijaitsevia *ainutlaatuisia vanhoja telakoita* sekä *Alanyan symbolina pidettyä kahdeksankulmaista Punaista tornia*. (D/Alanya)
- (39) Hua Hinista noin 8 km:n päässä on *kuningas Rama VI:n suunnittelema ainutlaatuinen tiikkipalatsi*. (L/Hua Hin)

Esimerkissä 37 on ideationaalisella metafunktion tasolla eksistentiaalinen prosessi ja prosessin olemassaolevana on substantiivilauseke *Euroopan ainut taatelipalmumetsikkö*, jossa tärkein tekijä tämän osamerkityksen kannalta on *ainut*-adjektiivi, jolla merkityksellistetään lukijalle kyseessä olevan ainutkertainen nähtävyys ainakin Euroopan mittakaavassa. Toisaalta pelkkä *taatelipalmumetsikkö* kuulostaa suomalaisen korvaan eksoottiselta ja herättäne kiinnostusta lomailijassa.

Esimerkissä 38 on adverbi *lisäksi*, jonka avulla ilmaistaan, että mahtavat nähtävyydet eivät jää vain yhteen. Ideationaalisella tasolla katsottuna materiaalisen prosessin kohteina ovat substantiivilausekkeet *ainutlaatuisia vanhoja telakoita* ja *Alanyan symbolina pidettyä kahdeksankulmaista Punaista tornia*. Ensimmäisen prosessin kohteen määrittäminen *ainutlaatuinen*-adjektiivilla kertoo jo suoraan nähtävyyden olevan erittäin huomattava paikka, jossa kannattaa turistin käydä vierailulla. Toinen prosessin kohde on *Punainen torni*, jota pidetään Alanyan symbolina ja joka on vielä *kahdeksankulmainen*, kertoo implisiittisesti nähtävyyden olevan ainutkertainen ja vierailun arvoinen. *Alanyan symboli* -määrite lisäksi liittyy tornin kohteen paikallisuuteen.

Esimerkissä 39 on ideationaalisen metafunktion tasolla eksistentiaalinen prosessi ja sen olemassaolevana osallistujana on *ainutlaatuinen tiikkipalatsi*, jota määrittää *kuningas Rama VI:n suunnittelema* -partisiippi ja sen määrite. Pelkästään *tiikkipalatsi* kuulostaa

itsessään erikoiselta paikalta, mutta siihen on vielä lisätty *ainutlaatuinen*-adjektiivimäärite eksplisiittisesti kertomaan kenties tietämättömälle Thaimaan matkailijalle kyseisen nähtävyyden olevan jotain ihmeellistä. Lisäksi itse kuningas on suunnitellut palatsin, jolla vielä korostetaan rakennuksen erikoisuutta. Mikäli virke olisi muodossa *Hua Hinista noin 8 km:n päässä on tiikkipalatsi*, esimerkin merkitys olisi huomattavasti latteampi kuin alkuperäisessä. Tätä osamerkitystä ilmentää aineistossa tyypillisesti edellisten esimerkkien tapaan eksistentiaalisten prosessien olemassaolevat osallistujat, adverbit ja materiaalisten prosessien kohteet.

Retkeily erilaisiin paikkoihin kohteessa tai sen ulkopuolella ovat keskeisiä oppaiden esittelyissä. Eri vaihtoehtoja esitellään, ja retkien erikoisuutta tuodaan esille. Reissuista annetaan ymmärtää, että niillä voi kokea jotain sellaista, mitä ei muuten normaalissa elämässä voi. Sen takia kannattaa lähteä mukaan. Myös retkillä koettavia kauniita maisemia ja upeita elämyksiä tai nähtävyyksiä suoranaisesti ylistetään. Tämä osamerkitys näkyy esimerkissä 40 adjektiivissa ja edussanoissa ja tunneverbissä sekä esimerkissä 41 substantiivilausekkeessa, adjektiivissa ja verbirakenteessa.

- (40) Ajomatalla läpi *mahtavan Taurus-vuoriston ihailemme sen jylhiä maisemia*. (D/Antalya)
- (41) Hotellista noutamisen jälkeen jeepit ajavat autiomaahan ja saapuvat vähitellen beduiinialueille. *Tunnelma* aavikolla on *erilainen* ja *on uskomatonta* liikkua autiomaan rauhassa. (H/Hurghada)

Esimerkissä 40 on ideationaalisesti tarkasteltuna mentaalisen prosessin verbi *ihaillla*, jossa prosessoijana on *me* eli retkelle osallistujat. Ihailun kohteena eli ilmiönä on *jylhät maisemat*, jolla painotetaan retken ainutlaatuisuutta suomalaisille; Suomessa ei ole vuoristoa, joten vuoriston maisemien takia kannattaa lähteä mukaan. Lisäksi olosuhdefunktiossa on sama paikka eli *Taurus-vuoristo*, jota kuvataan *mahtavaksi*. Adjektiivimääritteillä lukijalle ilmaistaan suoraan retken nähtävyyksien olevan näkemisen arvoiset. Adjektiivien kanssa lause on vakuuttavampi kuin muodossa *Ajomatalla läpi Taurus-vuoriston ihailemme sen maisemia*. Lisäksi *ihaillla*-verbin valinta on tässä osamerkityksessä merkittävä, mikäli vertaa esimerkiksi lauseeseen: *katselemme sen jylhiä maisemia*.

Esimerkissä 41 on jälkimmäisessä virkkeessä on ideationaalisesti tarkasteltuna relationaaliset prosessit *olla*-verbin muodossa. Ensimmäisessä lauseessa on kuvailtavana osallistujana abstrakti *tunnelma*, josta kerrotaan kuvailevalla osallistujalla *erilainen*. *Erilaisuutta* ei verrata mihinkään, mutta sillä tarkoitettaneen vertailua Suomen luontoon ja maisemiin tai Hurghadan hotellialueeseen. Tekstikohdasta ja aavikosta jää lukijalle kuitenkin positiivinen vaikutelma, sillä erilaisuus on kiehtovaa. Verbirakenne *olla uskomatonta* toisessa lauseessa ei myöskään selittele, miksi on uskomatonta. Silti *uskomattomuus* on tässä positiivista ja kohdan luettuaan matkailija halunnee kokea tämän retken. Mentaaliset ja relationaaliset prosessit sekä niiden osallistujat muodostavat aineistossa tämän osamerkityksen. Lisäksi adjektiiveja käytetään tavallisesti prosesseihin liitettyinä.

Kohde-esittelyissä on tarjolla myös sellaisia retkiä, joilla päähuomio ei ole kuuluisissa nähtävyyksissä eikä maisemissa vaan kohdemaan paikallisissa elämäntavoissa tai -oloissa. Lomailija saa mahdollisuuden tutustua esimerkiksi paikallisten asukkaiden arkeen jollain tavalla tai kokeilla jotain, joka kuuluu kohdemaan kulttuuriin. Näillä retkillä yritetään tuoda paikallista kulttuuria lähelle matkailijaa, minkä oletetaan kiinnostavan kohteeseen saapuvia. Tämä osamerkitys näkyy esimerkeissä 42 ja 43 verbeissä, metaforassa ja substantiivilausekkeissa.

- (42) Illan mittaan *nautitaan tunisialaisen keittiön herkkuja ja seurataan kansantanssiesityksiä, jotka vievät meidät arkipäivän elämään ja tapahtumiin maaseudulla.* (T/Hammamet)
- (43) Retkellä *tutustutaan myös paikalliseen kouluun ja moskeijaan ja kyläilemme myös turkkilaisessa kodissa.* (D/Antalya)

Esimerkissä 42 on ensimmäisessä lauseessa ideationaalisella tason mentaalinen prosessi, passiivimuotoinen *nautitaan*, jolla viitataan kaikkiin retkelle osallistuviin ja sen ilmiönä on monikkomuotoinen *tunisialaisen keittiön herkkuja*, jolla merkityksellistetään sitä, että retkellä saa kokea hyvää paikallista ruokaa. Toisessa lauseessa on materiaallinen prosessi *seurataan* ja sen kohteena on *kansantanssiesityksiä* monikossa, millä korostetaan retken paikalliseen kulttuuriin painottuvaa puolta. Sivulauseessa on kieliopillinen metafora eli ilmaus *vievät meidät arkipäivän elämään ja tapahtumiin maaseudul-*

la, jossa ”viejänä” eli toimijoina ovat herkut ja kansantanssiesitykset. Metaforisuus on verbissä *viedä* ja sen toimijoissa. Verbi on materiaalisen prosessin muodossa tekstitasolla. Prosessin kohteena on *me* ja tärkeä tämän osamerkityksen kannalta ovat prosessin olosuhteet eli *arkipäivän elämä ja tapahtumat maaseudulla*. Metaforan avulla pyritään vakuuttamaan lukija paikallisesta ruoasta ja esityksistä, sillä edellä mainitut ovat niin hyviä ja vakuuttavia, että ne saanevat matkailijan kokemaan olevansa paikallisella maaseudulla.

Esimerkissä 43 on kaksi eri materiaalista ideationaalisen tason prosessia *tutustutaan ja kyläilemme*, joissa molemmissa tarkoitetaan, että retkelle osallistuvat saavat kokea nämä eli he ovat toimijoina. Prosessien kohteina ovat *paikallinen koulu, moskeija ja turkkilainen koti*. Koulu ja koti kuulostavat tavallisilta paikoilta mutta niihin onkin liitetty *paikallinen ja turkkilainen*, jotka ovat tärkeitä tuomaan ilmi Antalyan paikallisuutta tässä osamerkityksessä. *Moskeija* sen sijaan on jo ilman määritteitäkin eksoottinen vierailukohde oletetuille kristinuskoisille matkailijoille. Kulttuurin osamerkityksessä kieliopilliset metaforat, mentaaliset ja materiaaliset prosessit sekä niiden osallistujat ovat keskeisiä aineistossa.

Oppaiden mukaan retkille osallistuminen on suunniteltu matkanjärjestäjän puolesta lomailijalle helpoksi. Retket eivät kuulu matkan hintaan vaan niille pitää ilmoittautua ja ne pitää maksaa erikseen. Erikseen varaamisesta ja maksamisesta ei ole kuitenkaan oppaissa tehty ongelmaa vaan kaikki on järjestetty matkailijalle sujuvaksi. Myös mahdolliset alennukset mainitaan. Tämä osamerkitys näkyy esimerkeissä 44 ja 45 verbeissä, adverbeissa, luetteloinnissa ja substantiivilausekkeissa.

(44) Retket *voi varata jo* Suomessa *ennen* matkaa. (L/Limassol)

(45) *Voit maksaa retket jo* Suomessa tai perillä *lomakohteessa Aurinkotilikortilla, euroilla, Visalla ja MasterCardilla. Lapsialennus* 4–14-vuotiaille 50 %, alle 4-vuotiaat *maksutta*. (A/Salou)

Esimerkissä 44 on verbiketjurakenne, jossa on interpersoonaisesti tarkasteltuna modaaliverbi *voida* ja materialisen prosessin verbi *varata*. Lisäksi esimerkissä on temporaali-

set adverbit *jo* ja *ennen*. Nämä ilmaisevat, että retkille ilmoittautumista ei tarvitse miettiä enää lomakohteessa, jos ei halua, ja kaiken voi tehdä valmiiksi jo ennen matkalle lähtöä.

Esimerkissä 45 sama teema jatkuu ja siinä on myös käytetty *voida*-modaaliverbiä yksikön toisessa persoonassa, jolla mahdollisuus vielä korostetummin kohdistuu lukijaan. Esimerkki 45 eroaa edellisestä siten, että nyt *jo*-adverbille on annettu vielä vaihtoehto ideationaalisen tason materiaalisen prosessin olosuhteen, inessiivimuotoisen substantiivilausekkeen *lomakohteessa* avulla. Samassa virkkeessä on käytetty myös tekstuaalisen tason luettelointia apuna kuvaamassa maksamisen eri vaihtoehtoja luettelemalla neljä eri maksutapaa: *Aurinkotilikortti*, *euro*, *Visa* ja *MasterCard*. Lisäksi esimerkin toisessa virkkeessä on mainittu (kieliopillisesti) vaillinaisessa lauseessa substantiivilauseke *lapsialennus* ja *maksutta*, jotka ovat merkittäviä tässä osamerkityksessä mahdollisten lapsiperheiden takia, koska voidaan ajatella, että retken halpuus (myös lapsille) on yksi retken valintaperusteista. Erityisesti luetteloinnin merkitys tässä esimerkissä on olennainen, sillä jos virke loppuisi *lomakohteessa*-substantiiviin, matkailijalle voisi jäädä epäselväksi maksutavat tai lomailija voisi jättää esimerkiksi Aurinkotilikortin kotiin. Osamerkityksen muodostamisessa tyypillisiä keinoja ovat verbiketjurakenteet, modaaliverbit, adverbit, luetteloinnin käyttö ja materiaalisen prosessin olosuhdefunktiot. Myös vaillinaisten lauseiden substantiivilausekkeet ovat yleisiä aineistossa.

Tässä merkitysryhmässä on interpersoonaisesti tarkasteltuna vallalla väitelause ja moduksena indikatiivi. Myös huudahduslauseita käytetään. Nämä merkityksellistävät kerrotut asiat paikkansapitäviksi. Modaalisesti tarkasteltuna käytetään *voida*-modaaliverbiä verbiketjurakenteissa, mikä korostaa mahdollisuuden vaikutelmaa.

3.4 Ostosparatiisi

Ostoksilla käyminen kuuluu kohde-esittelyiden mukaan olennaisesti loman viettoon. Ostoksilla tarkoitan minkä tahansa tavaran (tuliaisostosten) tai tuotteen, myös esimerkiksi ruokatarvikkeiden ostamista. Palveluiden, esimerkiksi retkien maksamista, en ole

ottanut mukaan tähän merkitysryhmään vaan huomioin ainoastaan konkreettisesti ostettavat tavarat.

Ostosmahdollisuuksista sanotaan suoraan niiden olevan hyvät. Runsaasta valinnanvarasta ja vaihtoehtoista kerrotaan. Paikallinen kulttuuri liitetään oppaissa ostoksiin ja ostoksilla käymiseen. Ostoksilla käymiseen annetaan erilaisia ohjeita. Oppaissa kerrotaan tyylikkäästä ja muodikkaista liikkeistä. Analysoin osamerkitykset tässä järjestyksessä.

Oppaat houkuttelevat turisteja ostoksille kuvailemalla ostosmahdollisuudet ja ostospaikat eksplisiittisesti hyviksi. Tämä osamerkitys näkyy esimerkeissä 46–48 edussanoissa ja niiden määritteissä.

- (46) Egypti on *monen shoppailijan paratiisi*. (H/Hurghada)
- (47) Kaupungissa on *hyvät ostosmahdollisuudet*. (A/Alassio)
- (48) Rimini on *rannikon paras ostoskaupunki*. (A/Rimini)

Esimerkissä 46 on ideationaalisesti tarkasteltuna relationaalinen prosessi, jossa luokiteltavaa osallistujaa *Egyptiä* kuvataan luokittelevalla osallistujalla *monen shoppailijan paratiisiksi*. Tässä esimerkissä näkyy merkityksen lieventämistä; lause olisi vakuuttavampi muodossa *Egypti on shoppailijan paratiisi*. Toisaalta pronominin *monen* lisääminen voi kuitenkin olla uskottavampaa, sillä siinä on tavallaan perustelu *paratiisille*. Joka tapauksessa sanavalinta *paratiisi* luo voimakkaan positiivisen kuvan ostosmahdollisuuksista.

Esimerkissä 47 on ideationaalisesti tarkasteltuna eksistentiaalinen prosessi ja prosessin olemassaolevana osallistujana *hyvät ostosmahdollisuudet*. Lauseessa todetaan suoraan, ikään kuin faktatietona mahdollisuuksien olevan *hyvät*. Esimerkissä 48 on relationaalinen prosessi, jossa identifioitava osallistuja *Rimini* samastetaan identifioivalla osallistujalla eli *rannikon paras ostoskaupunki* -substantiivilausekkeella. Nimeämällä jonkin *parhaaksi*, tuo heti vakuuttavuutta ilmaukseen. Näille kaikille kolmelle esimerkille on

ominaista, ettei näiden virkkeiden jälkeen seuraa selvästi kerrottua selitystä, miksi esimerkiksi Rimini on rannikon paras ostoskaupunki. Esimerkin 46 jälkeen seuraa jonkinasteinen perustelu, mutta perässä kerrotaan myös kaupankäynnin rajoituksista. Tässä osamerkityksessä on tavallista relationaalisten ja eksistentiaalisten prosessien osallistujat sekä niihin liitetyt pronominit ja adjektiivit.

Valinnanvaran mainostaminen on ostoksille mentäessä tärkeää. Valinnanvara koskee sekä liikkeitä että tavaroita. Tässä osamerkityksessä on tärkeää lukumäärän ja eri vaihtoehtojen kertominen, ja näillä houkutellaan turisteja. Lisäksi ajatus, että kaikille löytyy jotain, on valloillaan. Nämä näkyvät esimerkissä 49 luetteloinnin avulla, esimerkissä 50 adverbien avulla, substantiivilausekkeessa, partikkelissa ja luetteloinnissa sekä esimerkissä 51 metaforan avulla ja tavallisessa sanonnassa.

- (49) Shoppailla voi niin *edullisilla markkinoilla, ostoskeskuksessa* kuin *muodikkaissa liikkeissä*. (A/Rimini)
- (50) Kaupungissa on *paljon pieniä liikkeitä*, joissa myydään *mm. vaatteita, kenkiä, ranta-asusteita ja keramiikkaa*. (A/Salou)
- (51) Kaupungin pääkadut *tarjoavat putiikkeja laidasta laitaan*. (H/Costa Blanca)

Esimerkissä 49 on käytetty tekstuaalisen metafunktion luettelointia apuna osoittamassa valinnanvaran runsautta Riminissä. Virkkeessä on lueteltu kolme eri ostospaikkaa *edulliset markkinat, ostoskeskus ja muodikkaat liikkeet*. Vaikka esimerkissä on luetteloitu vain kolme eri mahdollisuutta, niin itse asiassa siinä on sanottu paljon enemmänkin. Vaikka markkinat ja ostoskeskus tarkoittavat yhtä tilaa tai rakennusta, sanojen merkitykseen sisältyy, että ostoksia voi tehdä useammassa eri paikoissa tilan sisällä. *Muodikkaat liikkeet* -substantiivilausekkeeseen sisältyy jo monikon puolesta monen eri ostospaikan mahdollisuus. *Markkinat* voivat myös tarkoittaa jo itsessään useampia eri markkinoita, mikä ei tässä kontekstissa kuitenkaan selviä.

Esimerkissä 50 on käytetty montaa eri keinoa tämän osamerkityksen aikaansaamiseen. Ideationaalisesti päälauseessa on eksistentiaalinen prosessi, jossa olemassaolevana osal-

listujana on monikkomuotoinen *pieniä liikkeitä*. Interpersoonaisesti katsottuna adverbi *paljon* tuo julki kirjoittajan näkemyksen liikkeiden lukumäärästä. Paljous on positiivista shoppailunnälkäiselle turistille. Liikkeiden pienuus ei välttämättä ole huono asia, koska siitä voi tulla mielikuva pienistä käsityöliikkeistä eikä massatavaratuotantoon perustuvia isoista kauppakeskuksista. Esimerkin sivulauseessa on tekstuaalisella tasolla kaksi eri tekijää, nimittäin partikkeli *mm.* ja neljän eri myytävän tavarän luettelointi. Partikkelin avulla ilmaistaan, etteivät myytävät tavarat suinkaan ole kaikki tässä ja luetteloinnin avulla havainnollistetaan lukijalle esimerkkejä ostoksista, joita oppaan kirjoittaja ajattelee matkailijaa kiinnostavan.

Esimerkissä 51 on kieliopillinen metafora *pääkadut tarjoavat*. *Tarjota*-verbi on tekstin tasolla ideationaalisesti materiaallinen prosessi, mutta sisällöllisesti tekstikohta vastaa eksistentiaalista prosessia, esimerkiksi: *Kaupungin pääkaduilla on putiikkeja laidasta laitaan*, mikä olisi tylsemmin sanottu kuin alkuperäinen ja metaforan tarkoituksena onkin tuoda jonkinlaista mielikuvaa lomakohteen pääkatujen houkuttelevuudesta. *Tarjota*-verbi kuulostaa joka kontekstissa positiiviselta ja luultavasti tätä positiivisuutta on haettu. Sanonnalla *laidasta laitaan* korostetaan valinnanvaraa ja vahvistetaan ajatusta, että kaikille löytyy jotain. Valinnanvaran osamerkityksessä on monia erilaisia keinoja käytetty; luettelointia, eksistentiaalisten prosessien osallistujia, adverbeja, partikkeleita ja kieliopillisia metaforia.

Ostokset ja ostoksilla käyminen yhdistetään oppaissa paikalliseen kulttuuriin. Kohdesittelyistä saa vaikutelman, että matkailija kokee kohdemaan kulttuurin läheltä ollessaan ostoksilla, minkä ajatellaan olevan tavoiteltavaa kohteessa lomailevalle. Tämä osamerkitys näkyy esimerkeissä 52 ja 53 verbeissä ja substantiivilausekkeissa.

- (52) Rantaelämän lisäksi Alassiossa *nautitaan aidosta, italialaisesta kaupunkitunnelmasta* – istuskellaan katukahviloissa, *shoppaillaan* tyylikkäissä liikkeissä ja herkutellaan kiireettä. (A/Alassio)
- (53) Tänne tullessa *saa kokea* egyptiläistä elämää ja *kovaäänistä kaupankäyntiä* –. (H/Hurghada)

Esimerkissä 52 on ideationaalisesti tarkasteltuna mentaalisen prosessin verbi *nauttia* ja sen ilmiönä on *aito, italialainen kaupunkitunnelma*. Tällä tarkoitetaan kolmea asiaa, joista yksi on materiaallinen prosessi *shoppailla*. Ostoksilla käyminen rinnastetaan täten italialaisuuteen ja tällä tavalla ikään kuin houkutellaan Alassion lomailijaa käymään ostoksilla, sillä se on osa *aitoa italialaista kaupunkitunnelmaa*. Esimerkissä 53 on interpersoonaisesti modaalinen verbi *saada* ja sen kanssa ideationaalisesti mentaalisen prosessin verbi *kokea*, jotka muodostavat verbiketjurakenteen. Prosessin ilmiönä on *kovaääninen kaupankäynti*. *Saada*-verbi on tässä esimerkissä merkityksellinen, sillä jos vertaa *Tänne tultaessa joutuu kokemaan* -vaihtoehtoon, *saada*-verbin merkityksen ymmärtää positiiviseksi. *Kovaääninen kaupankäynti* itsessään kuulostaa negatiiviselta, mutta *saada*-verbin kanssa merkitys muuttuukin päinvastaiseksi ja kovaäänisyys paikalliseen kulttuuriin kuuluvaksi, mikä on mukava lomailijan kokea. Aineistossa tämä osamerkitys ilmenee edellisten esimerkkien tapaan mentaalisisissa prosesseissa ja niiden ilmiöissä, materiaalisissa prosesseissa ja verbiketjurakenteissa.

Oppaissa annetaan ohjeita tai vinkkejä kaupankäymiseen, ostoksille menemiseen ja vaaluutan käyttöön. Ohjeet ovat sellaisia, joita matkailija ei voi välttämättä tietää ellei ole aiemmin kohteessa käynyt. Tässä osamerkityksessä tulee ilmi myös negatiivisia puolia. Nämä näkyvät esimerkissä 54 adverbissa ja substantiivilausekkeessa, esimerkissä 55 infinitiivilausekkeessa ja esimerkissä 56 verbiketjurakenteessa, viikonpäivässä ja substantiivilausekkeessa.

- (54) Käteisautomaatteja on, mutta niissä on *usein teknisiä vikoja*. (H/Hurghada)
- (55) *Paras tapa tehdä löytöjä* on kiertää kauppvoja kaikessa rauhassa ja välillä istahtaa vaikka katukahvilaan virvokkeelle. (D/Alanya)
- (56) Läheisessä Nabeulin kaupungissa *kannattaa pistäytyä perjantaina valtavilla viikonloppumarkkinoilla*. (T/Hammamet)

Esimerkissä 54 mainitaan käteisautomaattien huonoista puolista. Aikaa ilmaiseksi adverbilla *usein* kirjoittaja tuo interpersoonaisesti ilmi näkemyksensä vikojen esiintyvyydestä. Ideationaalisella tasolla lause on eksistentiaalinen ja sen olemassaolevana

osallistujana on monikkomuotoinen *teknisiä vikoja*. Vaikka virke kertookin lomailijaa haittaavasta asiasta, virkkeen tarkoitus on positiivinen, sillä siinä ilmoitetaan jo etukäteen asiasta, jolloin matkailija osaa varautua jo kotimaassa esimerkiksi ottamalla matkalle mukaan luottokortin. Esimerkki 55:ssä annetaan vinkki ostoksilla käymiseen infinitiivilausekkeen *paras tapa tehdä löytöjä* muodossa. Lause on ideationaalisesti relationaalinen ja infinitiivilauseke on kuvailtava osallistuja. Lausekkeessa kerrotaan suoraan tavan olevan *paras*, mikä on yleensä kaikissa tilanteissa vakuuttava ilmaus. *Tehdä löytöjä* -ilmauksen tilalla voisi olla myös *tehdä ostoksia*, mutta käyttämällä substantiivivia *löytö* ilmaistaan, että ostos on merkityksellinen tai arvokas ostajalle itselleen.

Esimerkissä 56 on interpersoonaisesti tarkasteltuna verbiketjurakenne tai nesessiivirakenne, joka muodostuu modaaliverbin *kannattaa* liittyessä infinitiiviin *pistäytyä*, jotka yhdessä muodostavat predikaatin. Verbi-ilmauksella on tässä ohjeistava merkitys. Ideationaalisesti katsottuna *pistäytyä*-verbi on materiaalsen prosessin verbi ja toimijana on ajateltu matkailijaa, vaikka tätä ei olekaan eksplisiittisesti ilmaistu yksipersonaisen verbin (*kannattaa*) takia. Prosessin olosuhteena on ajan funktio *perjantaina*, jolla varmistetaan, että matkailija ymmärtää mennä oikeana päivänä markkinoille. Lisäksi prosessin kohteena on *valtavilla viikonloppumarkkinoilla*, jossa suoraan ilmaistaan markkinoiden olevan mahtavat ja sinne hyödyttää mennä, sillä suuruus kertoo valinnanvarasta. Aineistossa osamerkitys näkyy edellisten esimerkkien tapaan eri tavoin; adverbeissa, eksistentiaalisten prosessien olemassaolevissa osallistujissa, relationaalisten prosessien osallistujissa, verbiketjurakenteissa, materiaalisissa prosesseissa ja niiden olosuhteissa ja kohteissa.

Lomailijaa houkutellaan ostoksille vetoamalla muotiin jollain positiivisella ja yleensä uudenaikaisella tavalla. Tässä osamerkityksessä näkyy uutuudenviehätys, joka ihmisiä yleensä kiinnostaa. Oppaista saa kuvan, että varsinkin vaatteista puhuttaessa ihmiset haluavat pukeutua oman ajan muodin mukaisesti ja tyylikkäästi; ainakin tämä merkitys välittyy tässä osamerkityksessä, kuten näkyy esimerkeissä 57–59 adjektiiveissa ja edusanoissa.

- (57) *Merkkiliikkeet* keskittyvät Vanhankaupungin corso d' Augusto - kadulle. (A/Rimini)
- (58) *Riccionen tyylikkään ostoskatu* on viale Ceccarini. (A/Riccione)
- (59) Siellä voi tehdä ostoksia *moderneissa* ja *trendikkäissä putiikeissa* – –. (T/Limassol)

Esimerkissä 57 on ideationaalisesti tarkasteltuna eksistentiaalinen prosessi, jossa olemassaolevana osallistujana on monikkomuotoinen substantiivilauseke *merkkiliikkeet*, jolla tarkoitetaan merkkitarvotteita myyviä liikkeitä. Merkkitarvotteita liitetään usein laadukkaaseen ja kalliiseen. Esimerkin jälkeen ei seuraa selitystä tai luetteloa merkkiliikkeistä. Esimerkistä huomaa, että mainitsemalla nimenomaan *merkkiliikkeet* eikä kertomalla esimerkiksi pelkistä *liikkeistä*, on merkityksellinen valinta tässä osamerkityksessä. Merkkiliikkeiden mainitseminen kertoo, että ne ovat tai ainakin pyritään, että ne olisivat matkailijalle huomionarvoista tietoa, sillä merkkiliikkeitä voidaan pitää eräänlaisina varakkuuden symbolina, jolloin matkailukohdetta voidaan pitää laadukkaana merkkiliikkeiden tapaan.

Esimerkissä 58 on ideationaalisesti relationaalinen prosessi, jossa kuvailevana osallistujana on *Riccionen tyylikkään ostoskatu*. Lauseen voi ymmärtää kahdella eri tavalla: joko katu on tyylikäs tai kadulla on tyylikkaita liikkeitä. Kuitenkin lause on Ostokset-kappaleesta, joten sen täytyy tarkoittaa jälkimmäistä vaihtoehtoa. Esimerkillä pyritään houkuttelemaan tyyliä tietoiset ostoksille viale Ceccarini kertomalla eksplisiittisesti sen olevan *tyylikkään ostoskatu*. Esimerkissä 59 on materiaallinen prosessi, jossa prosessin olosuhteena on paikan olosuhde monikossa *moderneissa* ja *trendikkäissä putiikeissa*. Tässäkin esimerkissä liikkeisiin liitetään adjektiivit, jotka kuvailevat suoraan muotitietoisien ja uutuuksista kiinnostuneiden ostoskohteita. Aineistossa tämä osamerkitys ilmenee eksistentiaalisten ja relationaalisten prosessien osallistujissa sekä materiaaalisten prosessien olosuhteissa.

Tässä merkitysryhmässä on interpersoonaisesti tarkasteltuna käytetty puhefunktiona väitelauseita ja moduksena indikaatiivia. Nämä merkityksellistävät kerrotut asiat faktati-

tona. Modaalisesti tarkasteltuna käytetään *voida*, *saada*- ja *kannattaa*-modaaliverbejä verbiketjurakenteissa ja ilmankin.

3.5 Herkuttelijan kohde

Lomalla rentoudutaan ja harva haluaa tehdä ruokaa. Lomalaiset suuntaavat makuelämysten ja valmiiden annosten takia ravintoloihin ja kahviloihin. Nämä johtopäätökset voi päätellä kohde-esittelyistä ainakin rivien välistä. Tähän merkitysryhmään kuuluu ennen kaikkea ravintoloissa syöminen ja juominen. Lisäksi ruoka-aineista kertominen ja muut vastaavat ruokaan ja juomaan liittyvät asiat sisältyvät tähän.

Syömäpaikkojen valinnanvaraa korostetaan oppaissa. Syömisestä ja hienojen maisemien tai ravintolan tunnelman yhdistäminen on kerrottu oppaissa houkuttelevasti. Ruokapaikkoja keuhataan eri tavoilla. Matkailijoita houkuttelevasti syömään ja ostamaan paikallista ruokaa. Analysoin osamerkitukset tässä järjestyksessä.

Ravintoloiden ja muiden syömäpaikkojen valinnanvaraa ja monipuolisuutta mainostetaan. Jokaiselle pitäisi löytyä omiin makumieltymyksiinsä sopiva ruokapaikka kaupungista ja erilaisia ravintoloita kerrotaan olevan runsaasti. Tämä näkyy esimerkissä 60 adverbissa ja substantiivilausekkeissa, esimerkissä 61 verbiliitossa, adverbissa ja substantiivilausekkeessa ja esimerkissä 62 luetteloinnissa.

- (60) Alanyan keskustassa on *paljon erilaisia ravintoloita*, jotka ovat auki myös talviaikaan, joten ruokapaikoissa on *valinnanvaraa*. (D/Alanya)
- (61) Lukuisissa ravintoloissa ovat *edustettuina lähes kaikki maailman keittiöt*. (A/Pattaya)
- (62) Loma-alueilla on tarjolla myös ravintolavaihtoehtoja kuten *kansainvälisiä ravintoloita, pikaruokapaikkoja ja kalaravintoloita*. (H/Mallorca)

Esimerkissä 60 on intersubjektisesti tarkasteltuna *paljon*-adverbi, joka ilmaisee kirjoittajan näkemyksen ravintoloiden määrästä. Ideationaalisesti päälauseessa on eksistentti-

aalinen prosessi ja sen olemassaoleva osallistuja *erilaisia ravintoloita*, jolla eksplisiittisesti tuodaan ilmi herkuttelijamatkailijan haluama tieto. Toisessa sivulauseessa vielä vahvistetaan ravintoloiden monipuolisuus ilmaisemalla suoraan eksistentiaalisen prosessin olemassaoleva osallistuja *valinnanvaraa*.

Esimerkissä 61 on ideationaalisesti tarkasteltuna verbiliitto *ovat edustettuina* eksistentiaalisena prosessina ja olemassaoleva osallistuja *kaikki maailman keittiöt*, jota määrittää interpersoonaisesti *lähes*-adverbi. Adverbin avulla kirjoittaja lieventää sanomaansa ja saanee lauseen kuulostamaan uskottavammalta, kuin jos virke kuuluisi *Lukuisissa ravintoloissa ovat edustettuina kaikki maailman keittiöt*. Olemassaoleva osallistuja kuitenkin vakuuttaa lukijan uskomaan ravintoloiden monipuolisuutta. Esimerkissä 62 on käytetty tekstuaalisen tason luettelointia apuna valinnanvaran ja monipuolisen ravintolatarjonnan kuvailussa. Valinnanvaran osamerkitys näkyy aineistossa tyypillisesti adverbeissa, eksistentiaalisissa prosesseissa ja niiden osallistujissa sekä käyttämällä luettelointia.

Ruokailuun on oppaissa yhdistetty upeat maisemat tai ravintolapaikan mukava tunnelma, millä matkailijoita houkutellessaan ravintoloihin ja kahviloihin; syömisen ei tarvitse olla pelkkää nälän poistamista vaan myös mukavaa ajanvietettä. Tämä osamerkitys näkyy esimerkiksi 63 tunneverbeissä, objekteissa ja konjunktiossa, esimerkiksi 64 predikaatissa ja substantiivilausekkeessa ja esimerkiksi 65 paikan ilmauksissa, substantiivilausekkeessa ja luetteloinnissa.

- (63) *Nauti tapaksia rantabulevardilla ja ihastele merta aallonmurtajalla.*
(H/Costa Blanca)
- (64) *Sen viihtyisissä kahviloissa ja ravintoloissa vallitsee Porto Santolle tunnusomainen leppoisa tunnelma.* (A/Porto Santo)
- (65) *Linnoituksen päällä on ihania pieniä ravintoloita ja kahviloita, joista on uskomaton näköala kaupunkiin, merelle ja linnoituksen sisäpuolelle Medinaan, jonka talot on maalattu perinteisin sinivalkoisin värein.*
(T/Hammamet)

Esimerkissä 63 on käytetty tekstuaalista metafunktiota aikaansaamaan osittain tämä osamerkitys. Virkkeessä on ideationaalisen tason mentaaliset prosessit *nauti* ja *ihastele*, jotka viittaavat sinuun, ja niiden ilmiöt *tapaksia* ja *merta*, on yhdistetty *ja*-kopulaatiivikonjunktilla, jolla rinnastetaan ruoan syöminen ja maisemien ihailu samaan aikaan tapahtuvaksi. Esimerkissä merkityksellistetään koko ruokahetkestä nauttiminen maisemia myöten. Esimerkissä 64 on ideationaalisesti eksistentiaalinen prosessi *vallita*-verbillä ilmaistuna ja sen olemassaolevana osallistujana on substantiivilauseke *Porto Santolle tunnusomainen leppoisa tunnelma*, jonka avulla kerrotaan, että syömäpaikoissa on mukava ruokailla.

Esimerkissä 65 on ensimmäisessä lauseessa eksistentiaalinen prosessi, jossa olosuhdefunktiossa on paikka, postpositioliouseke *linnoituksen päällä*, joka merkityksellistää syömäpaikkojen olevan erikoisessa paikassa ja täten houkuttelee matkailijoita sinne syömään. Sivulauseessa on myös eksistentiaalilause, jossa paikan olosuhdefunktiossa on *joista*, joka viittaa ravintoloihin ja kahviloihin ja olemassaolevana osallistujana on *uskomaton näköala kaupunkiin, merelle ja linnoituksen sisäpuolelle*. Luetteloimalla kolme eri näköalaa käytetään tekstuaalista metafunktiota korostamaan *uskomattomuutta*. Ylipäänsä adjektiivilla *uskomaton* vahvistetaan näkymän upeutta. Mikäli *uskomaton* olisi jätetty pois, lauseen merkitys ei olisi näin vahva tässä osamerkityksessä. Tyypillisiä keinoja tässä osamerkityksessä ovat mentaaliset prosessit ja niiden ilmiöt, tekstuaalisen tason konjunktiot, eksistentiaaliset prosessit ja niiden osallistajat ja olosuhteet sekä luetteloinnit.

Ruokapaikkoja kehutaan eri tavoin vierailun arvoisiksi paikoiksi. Herkkujen ystäville on oppaiden mukaan tarjolla paljon hyviä ravintoloita ja myös niiden edullisuutta kehuetaan. Myös kalliimpia paikkoja on. Osamerkitys näkyy esimerkeissä 66 ja 67 adjektiivissa ja edussanoissa sekä verbiketjurakenteessa, adverbissa ja komparatiivissa.

- (66) – – hyvin hoidettuja rantapoukamia reunustamaan on rakennettu kulkuväylä, jonka varrella on *sympaattisia, pieniä rantaravintoloita*. (A/Praia da Rocha)

- (67) Antalyassa on lukemattomia *hyviä ruokapaikkoja*, joissa voi *herkutella edullisesti*. Jahtisataman ravintolat ovat *hieman hinnakkaampia* kuin muualla kaupungissa sijaitsevat ravintolat. (D/Antalya)

Esimerkissä 66 on ideationaalisesti tarkasteltuna eksistentiaalinen prosessi ja sen olemassaoleva osallistuja, monikkomuotoinen *rantaravintoloita*, jota määrittää *sympaattisia* ja *pieniä*. Ihmistä voi kuvailla *sympaattiseksi*, mutta tässä elottoman paikan määrittäminen siksi kertoo ravintolan olevan mukava paikka. Pieni koko on myös positiivista ja saa yhdessä *sympaattisen kanssa paikan kuulostamaan persoonalliselta syömäpaikalta*.

Esimerkissä 67 eksplisiittisesti ilmaistaan ruokapaikkojen olevan *hyviä eksistentiaalisen prosessin olemassaolevan osallistujan hyviä ruokapaikkoja* avulla. *Edullisesti*-adverbi kuvailee myös suoraan hintatasoa. Verbiketjurakenne *voi herkutella* ilmaisee interpersonaisen tason modaaliverbin *voida* avulla mahdollisuutta, joka liittyy huokeasti syömiseen. Ideationaalisesti *herkutella*-verbillä tarkoitetaan tässä yhteydessä materiaalista prosessia (*herkutella ruoalla*). Verbin valinta on myös merkityksellinen, sillä se tarkoittaa KS:n (s.v. *herkutella*) mukaan ”syödä herkkuja”, ”nauttia” tai ”nautiskella” eli ruosta nauttiminen sopii hyvin tähän osamerkitykseen. Esimerkin toisessa virkkeessä on interpersonaisesti adverbi *hieman* ja komparatiivi *hinnakkaampia*, joilla ilmaistaan suoraan eri ruokapaikkojen hintaerot, jotta lomailija voi varautua tähän. Adverbilla vielä lievennetään kalleuden tuntua. Aineistossa osamerkitys ilmenee eksistentiaalisten prosessien osallistujilla, adverbeilla, verbiketjurakenteilla ja adjektiiveilla.

Ruoka yhdistetään kohdemaan ruokakulttuuriin, jolla houkuttelee matkailijoita kokeilemaan erilaisia makuelämyksiä. Paikallisuus näkyy myös tuliaisostoksissa, sillä kotiin voi viedä myös paikallisia ruoka-aineita tai juomia. Osamerkitys näkyy esimerkeissä 68–70 substantiivi- ja adjektiivilausekkeissa ja luetteloinnissa.

- (68) *Paikalliset oluet ja viinit* ovat *maistamisen arvoisia*. (T/Sunny Beach)
- (69) *Suosituimpia tuomisia* ovat *muotivaatteet, kengät ja laukut, korut ja designtuotteet sekä viinit, oliiviöljyt ja pastat*. (A/Riccione)

- (70) *Paikallisten suosimassa turkkilaistyyliisessä ravintolassa nautit herkullisen aterian huokeaan hintaan. (D/Antalya)*

Esimerkissä 68 on ideationaalisesti relationaalinen prosessi, jossa kuvailtavana osallistujana on *paikalliset oluet ja viinit* ja kuvailevana osallistujana on adjektiivilauseke *maistamisen arvoisia*. Esimerkissä eksplisiittisesti sanotaan nimenomaan paikallisten juomien olevan sellaisia, joita kannattaa matkailijan kokeilla ja lomailijan ei tarvitse itse tätä miettiä.

Esimerkissä 69 on relationaalisen prosessin identifioitava osallistuja *suosituimpia tuotteita* monikossa ja sitten on tekstuaalisen metafunktion tasolla lueteltu tuliaisia, joiden joukossa on myös kaksi ruoka-ainetta ja juomaa. Identifioivat osallistujat, jotka liittyvät ruokaan eli *viinit, oliiviöljyt ja pastat* ovat merkityksellisiä, sillä ne kertovat, että tulinäisiä voi viedä myös osan kohdemaan ruoka- tai juomakulttuuria ja ne ovat vielä haluttuja. Esimerkissä 70 on ideationaalisesti mentaalisisä prosessissa olosuhdefunktiolla *paikallisten suosima turkkilaistyylinen ravintola*. Merkityksellistä on määrite *paikallisten suosima*, sillä se kertoo, että ravintolassa voi kokea paikallista tunnelmaa ja kulttuuria eikä esimerkiksi turistimassoja. Mikäli *paikallisten suosima* olisi jätetty pois, virkkeen merkitys muuttuisi merkittävästi. Osamerkityksessä on käytetty keinoina tavallisesti relationaalisten prosessien osallistujia, luettelointia ja mentaalisten prosessien olosuhteita.

Tässä merkitysryhmässä on intersoonaisesti tarkasteltuna käytetty väitelauseita ja moduksena indikaatiivia, mikä kertoo, että kerrotut asiat ilmaistaan totena. Modalisuutta esiintyy *voida*-modaaliverbeissä ja adverbeissa.

4 LOPUKSI

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut systeemis-funktionaalisen kieliopin avulla kvalitatiivisesti viiden eri loma-oppaan rantalomakohde-esittelytekstien houkuttelevuuden ilmenemistä. Tavoitteenani on ollut selvittää, kuinka houkuttelevuus tekstin tasolla näkyy ja tässä luvussa tiivistän aluksi keskeisimmät analyysini tulokset ja pohdin niiden merkitystä.

4.1 Tulokset

Olen analysoinut aineistoni soveltamalla SF-kieliopin keskeisimpiä teoreettisia käsitteitä eli metafunktioita. Analysoimalla aineistoni 30 kohde-esittelytekstiä ideationaalisen, interpersoonaisen ja tekstuaalisen metafunktion avulla sekä pohtimalla merkityspotentiaalia ja tarkastelemalla kieliopillisia metaforia olen saanut tärkeimmät tekstien merkitykset esille houkuttelevuuden näkökulmasta. Viisi analysoimaani merkitystä on *ihan-teellinen rantalomailukohde*, *harrastuskohde*, *nähtävyyksien keskus ja retkeilypaikka*, *ostosparatiisi* ja *herkuttelijan kohde*.

Kohde-esittelyistä lukija saa kaikin puolin positiivisen ja houkuttelevan kuvan. Esittelyteksteissä ei paljon negatiivisia seikkoja mainita, vaikka niitäkin aineistosta löytyi. Negatiivisuuksiin ei kuitenkaan kiinnitetä oppaissa paljon huomiota ja yksi lause on riittävä kertomaan niistä.

Adjektiiveja käytetään laajalti; harvoin asioita kuvataan ilman yhtäkään adjektiivia. Adjektiivit liittyvät enimmäkseen määritteinä prosessien osallistujiin. Adjektiivit esiintyvät myös prosessien osallistujina yksinään. Lisäksi prosessien olosuhteissa, esimerkiksi paikan olosuhteisiin, liitetään usein adjektiivi korostamaan vaikkapa ravintolapaikan hienoutta. Adjektiivien tehtävänä on korostaa jonkin asian positiivisia puolia, välillä jopa liioittelevaan sävyyn. Adjektiivit nousevat yhdeksi tärkeimmäksi houkuttelevuuden ilmenemisen keinoista, sillä ne ovat yleensä suurentelevia kuten *upea*, *jylhä*, *ainutlaatuinen*. Ilman niitä esittelytekstit olisivat laimeita.

Lomaesittelyiden maailma on selkeää ja kuvailevaa, mistä kertoo melko yksinkertainen kieli. Esimerkiksi monipolvisia virkerakenteita ei käytetä juurikaan. Yksinkertaisuus näkyy siinä, että suurimmaksi osaksi asioita kuvataan tietynlaiseksi *olla*-verbin eli relationaalisten ja eksistentiaalisten prosessien avulla. Yksinkertaisella kuvaustavalla lukija saa selkeästi ja ytimekkäästi tietää tärkeimmistä asioista. Relationaalisten prosessien osallistajat ovat aineistossa olennaisessa osassa, sillä niiden avulla asioita kuvataan jonkinlaisiksi ja asioihin liitetään kuvailevia osallistujia. Relationaaliset prosessit tekevät tekstin yksinkertaiseksi, sillä virkkeet ovat vielä yleensä lyhyitä. Eksistentiaalisten prosessien tehtävänä on kuvata yleensä jotakin kaupunkia ja kertoa mitä jossain paikassa on. Materiaalista prosessia käytetään matkailijan toiminnan kuvaamiseen ja erityisesti sen osallistajat ovat tärkeässä osassa houkuttelevuuden ilmaisussa. Tavallisesti materiaallisen prosessin toimijat esimerkiksi *tutustuvat, järjestävät, seuraavat, vuokraavat* jostain lomakohteesta. Myös mentaaliset prosessit ovat hyviä houkuttelevuuden keinoja, sillä niillä kuvataan jostain *nauttimisesta, ihailemisesta* tai ylipäänsä kokemisesta. Mentaaalisilla prosessien ja niiden osallistujien avulla tekstissä näyttäytyy lomailija, joka saa kokea jotain mukavaa.

Tekstuaalisen metafunktion alalla luettelointi on kaikista silmiinpistävin ja myös tehokain keino kohteen houkuttelevuuden ilmentämisessä. Luettelointia käytetään joka merkitysryhmässä kuvaamassa valinnanvaraa eri asioissa, minkä tarkoituksena on korostaa nimenomaan positiivisten asioiden monipuolisuutta, esimerkiksi kuvailtaessa eri nähtävyyspaikkoja.

Interpersoonaisesti tarkasteltuna modaalisuutta esiintyy modaaliverbeissä joko esiintyen yksinään tai verbiketjurakenteissa. Erityisesti *voida*-modaaliverbin avulla nousee esiin mahdollisuuden merkitys. Lomailijalle mahdollisuus tarkoittaa päätösvallan siirtämistä lomailijalle itselleen, mikä saa loman kuulostamaan mukavalta. Erilaisia vinkkejä annetaan *kannattaa*-verbin avulla. *Saada*-verbin avulla kokemuksista voidaan kertoa positiiviseen sävyyn. Tyypillisimpiä modaalisia adverbeja ei esiinny paljon, mutta adverbeja muuten käytetään interpersoonaisessa mielessä vakuuttamaan lukija jostain asiasta esimerkiksi adverbien *lisäksi, jo, paljon* avulla.

Aineistossa on silmiinpistävää se, ettei mielipiteenosoitimia käytetä lainkaan vaan kaikki kerrotaan ”yleisenä totuutena”. Indikatiivia ja väitelausetta käytetään pääasiallisesti, mikä saa tekstin kuulostamaan faktatiedolta. Indikatiivisia huudahduslauseita käytetään jonkin verran. Lomaesittelyiden kuvaama maailma on tosi ja varma. Lomaoppaista nousee kirjoittaja, joka ei anna epävarmuustekijöiden näkyä. Kauttaaltaan esittelyteksteissä voidaankin ajatella esiintyvän intersoonaista metaforisuutta siinä muodossa, että kaikki kerrotut asiat ilmaistaan totena ja varmana, vaikka monessa esittelytekstien mainitsemisissä asioissa voisi olla kyse kirjoittajan mielipiteistä tai edes arvioista. Tätä on hankala saada selville, ellei lukija pysty esimerkiksi omakohtaisen tiedon perusteella arvioimaan, onko jossakin kohteessa oleva ranta oikeasti loivasti syvenevä tai ravintola tunnelmallinen, kuten aineistossa kerrotaan.

Tyypillinen ja silmiinpistävä kieliopillinen metafora, joka aineistossani esiintyy, ei ole kovin tunnusomainen kieliopillinen metafora, nimittäin prosessien ”vaihtaminen” toiseksi, mihin liittyy elottoman asian, esimerkiksi kaupungin, kuvaaminen elollisena. Esimerkiksi *Limassol tarjoaa jotakin*, joka todellisuudessa sisällöllisesti vastaa joko eksistentiaalista tai relationaalista prosessia, mutta joka on tekstin tasolla materiaallinen prosessi. Näissä metaforisuus koskee koko ilmausta ja sen tarkoituksena on luultavasti pääasiassa elävöittää tekstiä ja saada metaforisuuden avulla tekstikohta kuulostamaan vakuuttavammalta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että jokaisessa aineistoni merkitysryhmässä käytetään eri merkitysten tuottamiseen hyvin samanlaisia keinoja; ei voida sanoa, että esimerkiksi Harrastuskohde-merkitysryhmässä käytettäisiin vain joitakin tiettyjä keinoja tämän merkitysryhmän aikaansaamiseksi. Kaikki viisi merkitysryhmää tuotettiin melko samalla tavalla ja mikään merkitysryhmä ei erikoistunut mihinkään tiettyyn keinoon.

4.2 Päätelmät

Lomaoppaista voisi kärjistäen luulla, että ne vääristelevät todellisuutta kaunistellen asioita liiallisesti, jotta ihmiset vakuuttuisivat lomakohteiden houkuttelevuudesta ja varai-

sivat välittömästi matkan. Kohde-esittelytiedot ovat todennäköisesti kuitenkin suurimaksi osaksi oikeita, sillä väärästä tai vääristelevästä tiedosta tulisi nopeasti matkailijoilta negatiivista palautetta tai myynti heikkenisi, kun ihmiset jakavat kokemuksiaan muun muassa internetin lukuisilla keskustelupalstoilla. Selvää kuitenkin on, että oppaisissa yksinkertaisesti jätetään monesti kertomatta kohteiden negatiivisista puolista ja keskittään kohteiden hienoihin puoliin. Toisaalta kaikki on suhteellista; mikä yhdelle on erittäin negatiivista, voi toiselle matkailijalle olla huomaamatonta kuten liikenneuhkat. Oppaiden kirjoittajille voi olla vaikeaa löytää keskitie faktojen, mielipiteiden ja arvioiden joukosta. Kuitenkaan kohde-esittelyihin ei ihan mitä tahansa voi kirjoittaa tai jättää mainitsematta.

Kohde-esittelyissä korostuu mainosten kohderyhmäajattelu. Esittelytekstit kirjoitetaan ottaen huomioon kaikki mahdolliset kohderyhmät, joita eri lomaoppaat yrittävät tavoittaa. Esimerkiksi Aurinkomatkojen esitteen mukaan kohderyhmiä on useita erilaisia: lapsiperheet, rauhaa rakastavat, kulttuurinnälkäiset, auringonpalvojat, liikunnalliset, huvittelunhaluiset, hääparit, herkuttelijat ja shoppailijat. Cookin (1992:11) mukaan mainosala pyrkii luokittelemaan ihmiset eli mahdolliset ostajat eri kohderyhmiin ja tämän jälkeen yrittää kohdistaa mainokset näille ryhmille. Myös Vuokko (2003: 13, 37) korostaa kohderyhmäajattelua mainitsemalla, että kohderyhmän tarpeet ja halut pitäisi olla tiedossa sille, joka markkinoi tuotetta tai palvelua.

Kohderyhmät huomioidaan teksteissä eri tavoilla. Rantalomakohde-esittelyä lukevan oletetaan olevan kiinnostunut tietyistä asioista ja juuri näistä asioista kirjoitetaan paljon positiivisella tavalla. Analyysissa esiinnousevat merkitykset ovat niitä asioita, joista rantalomalle lähtevän otaksutaan olevan kiinnostunut. Aineistosta käy myös ilmi paljon muita seikkoja, jotka kuuluvat ylipäänsä lomanviettoon, mitä ihmiset haluavat kokea tai tehdä, kuten nähtävyyksien katselu, hyvä ruoka, ostokset, harrastaminen ja retket. Näiden kohderyhmänä voi ajatella olevan yleisesti lomailijat. Toisaalta nämäkin asiat kuitenkin usein liitetään rantalomakohteeseen jollain tavalla. Kaikki analyysin merkitykset ilmaisevat houkuttelevuutta eri tavoilla palvellakseen eri kohderyhmiä.

Mainosmaisuus lomaoppaissa näkyy houkuttelevuuden ilmaisemisessa, jolla osoitetaan mainoksen perimmäistä funktiota eli myymistä. Myyminen ei kuitenkaan ole eksplisiittistä vaan se on piilotettu palvelun eli tässä aineistossa rantalomakohteen positiivisten puolien esittelyyn. Esittelyteksteistä pitää ymmärtää, että niissä on tietty tapa, jolla kohteita kuvataan, ja tämä tapa ei välttämättä vastaa todellisuutta. Kohdetekstit ovat ikään kuin kirjoitettu faktana, mutta kuten analyysissa ilmenee, ”faktat” kuvataan hyviä puolia painottaen.

Pohdittaessa kohdetekstien valintoja huomio kiinnittyy analyysissa siihen, mitä oppaissa kerrotaan, mikä on merkityksellinen valinta itsessään. Mutta kaikki se, mitä ei kerrota, voisi sisältää paljonkin negatiivisia seikkoja eri kohteista tai ainakin tuoda erilaisia kriittisiä näkökantoja jo sanottuihin. Nämä kaikki on kuitenkin jätetty pois, koska kyseessä on loppujen lopuksi mainos. Pelkästään esimerkiksi Aurinkomatkojen oppaan kutsuminen lomaoppaaksi on itse asiassa harhaanjohtavaa, sillä oppaaseen luulisi kuuluvan kaikki opastettavat asiat matkailijalle, niin hyvät kuin ikävät todellisuutta vastaavassa suhteessa. Lomaoppaissa pyritään kuitenkin luomaan positiivinen mielikuva ja vakuuttamaan lukija, mitä voidaan pitää aineistoni tyypillisenä päämääränä. Lomaoppaan voisi tulosten perusteella luokitella tekstilajiltaan ennen kaikkea mainokseksi, mutta siinä on myös piirteitä oppaiden tekstilajista, sillä siinä kuitenkin opastetaan ihmisiä eri kohteissa ja joitakin negatiivisiakin asioita kerrotaan, vaikkakin vähätellen. Lisäksi lomaopas kuuluu matkailun alan tekstilajiin sisältönsä takia. Yhteenvetona lomaopasta voisi luonnehtia mainoksen ja matkailun alaan kuuluvan oppaan risteytymäksi, minkä tämä tutkimus vahvisti.

Lomaopas sisältää ikään kuin oman positiivisen maailmansa, joten oppaita lukevan tulisi suhtautua kriittisesti niihin ja muistaa erityisesti, että lomaopas on pääasiassa mainos. Oppaita lukevat ihmiset voivat vastedes miettiä, kannattaako lukea pelkkiä eri matkajärjestäjien oppaita matkaa varatessa. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että ulkoista todellisuutta voidaan kuvata lukemattomilla eri tavoilla, ja lomaoppaiden kohdesittelyjen tapa on vain yksi vaihtoehto eri mahdollisuuksien joukosta. Mitään tekstiä ei voi kirjoittaa siten, ettei siinä olisi jotain päämäärää, miksi teksti on kirjoitettu.

Tutkimusaineistoani voisi tarkastella myös muista näkökulmista. Esimerkiksi lomaoppaiden erilaisia metaforisia ilmauksia voisi tutkia perinteisen metaforateorian avulla. SF-kieliopista pelkän tekstuaalisen metafunktion analysointi erityisesti temaattisten rakenteiden kautta voisi tuoda mielenkiintoisen lisän ideationaaliseen ja interpersoonaiseen näkökulmaan. Lomaoppaiden tutkimusta voisi laajentaa myös kuvien analysointiin tai tarkastelemalla hotelliesittelyiden kuvauksia SF-kieliopin avulla. Lomaoppaita voisi vertailla myös tavanomaisiin mainoksiin tai toisenlaisiin oppaisiin. Mielenkiintoista olisi myös vertailla lomaoppaiden kuvauksia puolueettomiin tietoihin lomakohteiden asioista.

LÄHTEET

- Andersson, Milja (1974). *Huomioita Suomen mainoskielestä*. Studia Uralica et Altaica Upsaliensia; 9. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Aurinkomatkat (2009). Maailman parhaat lomakohteet: Top 20 [online]. [Lainattu 18.12.2009]. Saatavilla: <http://www.aurinkomatkat.fi/aurinkokanava/top20.htm>
- Bhatia, Vijay K. (1993). *Analysing genre. Language Use in Professional Settings*. Lontoo ja New York: Longman.
- Cook, Guy (1992). *The Discourse of Advertising*. Lontoo: Routledge.
- Eggins, Suzanne (2004). *An Introduction to Systemic Functional Linguistics*. 2. painos. New York, Lontoo: Continuum.
- Eggins, Suzanne & J. R. Martin (1997). Genres and Registers of Discourse. Teoksessa: Teun A. van Dijk (toim.). *Discourse as Structure and Process*. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. Volume 1. Lontoo, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications. 230–256.
- Grönholm, Maija (1989). *Suomen mainosotsikoiden omaleimaisista piirteistä*. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja. Keskustelua ja raportteja 4: 1989. Turku.
- Halliday, M. A. K. & Christian M. I. M. Matthiessen (2004). *An Introduction to Functional Grammar*. 3. painos. Lontoo: Arnold.
- Heikkinen, Vesa (1999). *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Heikkinen, Vesa (2000a). Tekstuaalinen pirunnyrkki. Teoksessa: *Teksti työnä, virka kielenä*. Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa & Ulla Tiililä. Helsinki: Gaudeamus. 63–115.
- Heikkinen, Vesa (2000b). Teksteihin tunkeutuvat todellisuudet. Teoksessa: *Teksti työnä, virka kielenä*. Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa & Ulla Tiililä. Helsinki: Gaudeamus. 116–213.
- Heikkinen, Vesa (2002). Johdanto. Virkakieli lumoa ja pelottaa. Teoksessa: Vesa Heikkinen (toim.). *Virkapukuinen kieli*. Tietolipas 182. Helsinki: SKS. 7–25.
- Hiidenmaa, Pirjo (2000a). Lingvistinen tekstintutkimus. Teoksessa: Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.). *Kieli, diskurssi & yhteisö*, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus. 161–190.

- Hiidenmaa, Pirjo (2000b). Poimintoja virkakielen rekisteristä. Teoksessa: *Teksti työnä, virka kielenä*. Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa & Ulla Tiililä. Helsinki: Gaudeamus. 35–62.
- Ikola, Osmo (2005). *Nykysuomen opas*. 4. painos. Turku: Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja.
- Karvonen, Pirjo (1995). *Oppikirjateksti toimintana*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 632.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja* 1–3 (2007). 2. painos. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 140. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Leiwo, Matti, Minna-Riitta Luukka & Tarja Nikula (1992). *Pragmatiikan ja retoriikan perusteita*. Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksen julkaisuja 8.
- Louhija, Jarl (1963). *Lehtimainontamme kielen ja tyylin hahmottuminen. Osa 1*. 2. painos. Helsinki: Suomen myynti- ja mainosyhdistys.
- Louhija, Jarl (1968). *Lehtimainontamme kielen ja tyylin hahmottuminen. Osa 2*. Helsinki: Suomen myynti- ja mainosyhdistys.
- Luukka, Minna-Riitta (1995). *Puhuttua ja kirjoitettua tiedettä. Funktionaalinen ja yhteisöllinen näkökulma tieteen kielen interpersonaalisiin piirteisiin*. Jyväskylän yliopisto.
- Luukka, Minna-Riitta (2002). M. A. K. Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. Teoksessa: Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.). *Kielentutkimuksen klassikoita*. Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus. 89–123.
- Saukkonen, Pauli (2001). *Maailman hahmottaminen teksteinä. Tekstirakenteen ja tekstilajien teoriaa ja analyysia*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Shore, Susanna (1992). Aspects of a Systemic-Functional Grammar of Finnish [online]. Julkaisematon väitöskirja. Macquarie University, Sydney. [Lainattu: 23.12.2009]. Saatavilla: http://www.helsinki.fi/hum/skl/english/dept/shore_aspects.pdf
- Shore, Susanna & Anne Mäntynen (2006). Johdanto. Teoksessa: Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.). *Genre – tekstilaji*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 9–41.
- SMAL = *Suomen matkatoimistoalan liitto* (2009). Ulkomaan lomamatkailun vuosi 2008. Lehdistötiedote [online]. [Lainattu 18.12.2009]. Saatavilla: <http://www.smal.fi/file.php?236>

- Swales, John M. (1990). *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tilastokeskus (2009). *Suomalaisten suosituimmat ulkomaan lomamatkojen kohdemaat vuonna 2008* [online]. [Lainattu 18.12.2009]. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/smat/2008/smat_2008_2009-07-03_kat_001.html
- VISK = *Iso suomen kielioppi* (2008) [online]. Hakulinen, Auli, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto & Irja Alho. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Lainattu 23.12.2009]. Saatavilla: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>
- Vuokko, Pirjo (2003). *Markkinointiviestintä. Merkitys, vaikutus ja keinot*. Helsinki: WSOY.
- Widdowson, H. G. (1984). *Explorations in Applied Linguistics 2*. Oxford University Press.

Liite. Aineiston 30 rantalomakohdetta oppaittain

Aurinkomatkat (10)	Lomamatkat (7)	Alma Tour (5)	Detur (5)	Hispania (3)
Praia da Rocha (Portugali)	Sousse (Tunisia)	Hammamet (Tunisia)	Monastir (Tunisia)	Hurghada (Egypti)
Porto Santo (Portugali)	Limassol (Kypros)	Pafos (Kypros)	Sharm el Sheikh (Egypti)	Costa Blanca (Espanja)
Alassio (Italia)	Albufeira (Portugali)	Limassol (Kypros)	El Gouna (Egypti)	Mallorca (Espanja)
Rimini (Italia)	Albena (Bulgaria)	Nessebar (Bulgaria)	Alanya (Turkki)	
Riccione (Italia)	Kemer (Turkki)	Sunny Beach (Bulgaria)	Antalya (Turkki)	
Salou (Espanja)	Hua Hin (Thaimaa)			
Pattaya (Thaimaa)	Hania (Kreikka)			
Cha-Am (Thaimaa)				
Rodos (Kreikka)				
Kos (Kreikka)				